ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

Ilustrace a přebal knihy Zbabělci – Josef Škvorecký

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Renáta Nová
Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 17. dubna 2019

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji MgA. Mgr. Stanislavu Poláčkovi za vedení mé bakalářské práce, všechna doporučení a připomínky. Dále bych ráda poděkovala svému příteli, BcA. Vojtěchu Dolanovi, za fundovaný výklad o historii Náchoda i rady z oblasti knižního designu a ilustrace, bez kterých by tato práce nemohla projít zásadním vývojem. MgA. Petře Jirouškové z Katedry grafiky a kresby na Fakultě umění Ostravské univerzity děkuji za možnost odborné konzultace, velmi si jí vážím. A v neposlední řadě děkuji své rodině, za veškerou její podporu po celou dobu mého studia.

Anotace: Bakalářská práce se věnuje tvorbě souboru deseti ilustrací a přebalu ke knize Zbabělci Josefa Škvoreckého a realizaci makety této knihy. Ilustrace jsou řešeny formou kombinované techniky - kresby a počítačové grafiky. Teoretická část práce je věnována definici i stručnému vývoji knižní ilustrace a představení knihy Zbabělci a Josefa Škvoreckého. Praktická část rozebírá inspirační zdroje práce, zvolenou techniku, provedení jednotlivých ilustrací a zhotovení makety.

Klíčová slova: ilustrace, knižní design, kresba, typografie, česká literatura

Annotation: The bachelor thesis is devoted to the creation of the set of 10 illustrations and the book cover of The Cowards of Josef Škvorecký and the realization of the dummy of the book. The illustrations are created in the form of a combined technique - drawings and computer graphics. The theoretical part is devoted to the definition and development of book illustrations and the presentation of The Cowards and Josef Škvorecký. The practical part analyzes the inspirational sources of the Bachelor thesis, the chosen technique, the implementation of the individual illustrations and the making of the dummy.

Keywords: illustration, book design, drawing, typography, Czech literature

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK 2
ÚVOD 3
TEORETICKÁ ČÁST 4
1 ILUSTRACE A KNIŽNÍ DESIGN 4
1.1 HISTORIE 4
2 ZBABĚLCI 6
2.1 ŽÁNROVÉ ZAŘAZENÍ KNIHY 6
2.2 AUTOR KNIHY 7
2.3 DĚJ KNIHY 9
2.4 DOSAVADNÍ VÝTVARNÁ POJETÍ KNIHY 13
2.4.1 Ilustrace 13
2.4.2 Obálky 14
2.4.3 Související výtvarná pojetí 15
PRAKTICKÁ ČÁST 16
3 INSPIRAČNÍ ZDROJE 16
3.1 UCHOPENÍ KNIHY 16
4 TECHNIKA 19
4.1 SAZBA 19
5 ILUSTRACE 20
5.1 ILUSTRACE Č. 1 – „KRÁLOVNA WIRTEMBERSKÁ“ 20
5.2 ILUSTRACE Č. 2 – „BENNO A HELENA“ 20
5.3 ILUSTRACE Č. 3 – „U POŠTY“ 21
5.4 ILUSTRACE Č. 4 – „NA DVOŘE PIVOVÁRU“ 22
5.5 ILUSTRACE Č. 5 – „HLÁŠENÍ Z RÁDIA“ 22
5.6 ILUSTRACE Č. 6 – „DANNY A ŽIDOVKY“ 23
5.7 ILUSTRACE Č. 7 – „PANÍ DOKTOROVÁ VAŠÁKOVÁ“ 23
5.8 ILUSTRACE Č. 8 – „DANNY A IRENA“ 24
5.9 ILUSTRACE Č. 9 – „SLAVNOST NA NÁMĚSTÍ“ 25
5.10 ILUSTRACE Č. 10 – „TA HOLKA, KTEROU POTKÁ V PRAZE“ 25
6 PŘEBAL 27
7 MAKETA KNIHY 28
7.1 FORMÁT A VAZBA 28
ZÁVĚR 29
RESUMÉ 30
SEZNAM LITERATURY 31
SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ 31
PŘÍLOHY I
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – DOSAVADNÍ UCHOPENÍ KNIHY, INSPIRACE II
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – SKICOVNÍ MATERIÁL V
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – FINÁLNÍ PROVEDENÍ VII

SEZNAM ZKRATEK

atd. – a tak dále

cm - centimetry

čp. – číslo popisné

doc. – docent

g/m2- gramů na metr čtvereční

nakl. - nakladatelství

obr. - obrázek

s. – strana

ul. - ulice

ÚVOD

„… většina literatury je dřív než výpověď o světě,

výpověď o tom, kdo píše.“

To řekl Josef Škvorecký v rozhovoru s Antonínem J. Liehmem[1]. Domnívám se, že právě *to* bylo tím, co mě na jeho Zbabělcích před několika lety tolik uchvátilo. Z knihy čišela upřímnost, taková, nad níž literární „mravokárci“ padesátých let hřímali, a ti ostatní, to jest lidé obyčejní, onu zatracovanou knihu pokoutně sháněli, četli a nezřídka se usmívali nad tím, jak výstižná je. Něco obdobného jsem o více než padesát let později zažívala já, pochopitelně s výjimkou onoho pokoutného shánění, neboť kniha na mě již, coby zástupkyně české literární klasiky 20. století, čekala na polici městské knihovny. A velmi rychle mě utvrdila nejen v tom, že v ní autor ***„… na sebe všechno tak pěkně vyjádřil“[2],*** ale že je mi tohle vyjádření nadmíru blízké.

Zbabělce, či jakousi poctu Josefu Škvoreckému, jsem si proto již v prvním ročníku bakalářského studia vybrala jako námět malby na plátno. Verdikt vyučujícího, doc. akademického malíře Jiřího Kornatovského, nebyl příliš pozitivní – námět nebyl v rámci zadané techniky příliš vhodný. Již tehdy jsem se ale dozvěděla, že jako ilustrace by tato malba fungovat mohla. Knižní design mě ostatně oslovoval již na střední škole, kde jsem k němu, v rámci oboru Grafický design a média, absolvovala své první kroky.

Všechny tyto aspekty se odrazily ve volbě tématu mé bakalářské práce. Jejím cílem je vytvoření souboru deseti ilustrací, přebalu a makety knihy.

V teoretické části práce bych se ráda ve stručnosti věnovala definici a vývoji ilustrace, ve větší míře pak samotným Zbabělcům a jejich autorovi. V praktické části pak předestřu inspirační zdroje, které mě dovedly k finální podobě výtvarného uchopení, zvolenou techniku, rozbor jednotlivých ilustrací a výrobu makety.

[1] MYSTIKUS. Jazzy a drzounek hovořící zcela z duše: Josef Škvorecký. *TOTální E Magazín.* [online]. Copyright © 2013. [cit. 10. 4. 2019]. Dostupné z http://www.totem.cz/enda.php?a=316823

[2] MYSTIKUS. Jazzy a drzounek hovořící zcela z duše: Josef Škvorecký. *TOTální E Magazín.* [online]. Copyright © 2013. [cit. 10. 4. 2019]. Dostupné z http://www.totem.cz/enda.php?a=316823

TEORETICKÁ ČÁST

1 ILUSTRACE A KNIŽNÍ DESIGN

Pojem ilustrace označuje jednak kresbu nebo malbu coby doprovod tištěného textu – zpravidla knihy, ale také názorný příklad, doklad či názorné objasnění výkladu, příklady a podobně.[3] Pro nás je samozřejmě stěžejní první z uvedených významů. Původ pojmenování ilustrace je nutno hledat v latinském slově *ilus.*

„Terminus ILUS znační omyl, záměnu, stejně jako smyslové přeludy, tedy situace, kdy reálné předměty či jevy považujeme za něco jiného, nebo se také, a to zvláště v umění, jedná o vyvolaný dojem něčeho, čím věc samotná není.“[4]

Ilustraci můžeme rozdělit do několika kategorií, a to na základě účelu na uměleckou, satirickou, dětskou, instruktážní a vědeckou a podle užití v médiích na tištěnou a demonstrační.

1.1 HISTORIE

Počátky ilustrace můžeme spatřovat již ve starověku, částečně v podobě monumentálních nástěnných maleb, ale především v obrazovém doprovodu egyptských papyrů[5] či v antických barevných iluminacích (dekorace majuskulí, počátečních písmen, okrajů textů). Rukopisy byly i s obrazovým doprovodem často kopírovány, čímž vznikala jedinečná díla.[6] Oba jevy pozorujeme i během středověku, kdy motivy nástěnných, deskových či řezbářských děl, zdobících sakrální stavby, plnily účel tzv. „bible chudých“ – popisovaly negramotným lidem biblické příběhy. Avšak výraz „*Biblia pauperum*“[7] se rovněž váže k církevním morálně naučným knihám ze 13. století, které byly užívány v pozdním středověku vzdělanci z klášterních kruhů, a rukopisným knihám ze 14. a 15. století, jež obsahovaly výtahy z Bible a prezentovaly je stručným a přístupným způsobem.[8]

[3] KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002. s. 298 80-7235-023-4
[4] REISSNER, Martin. Estetické vymezení fenoménu ilustrace. In: *Ilustrace: Pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy*. 1. vydání. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. s. 21. ISBN 978-80-7028-439-1.
[5] BLAŽÍČEK, Oldřich J., KROPÁČEK, Jiří. *Slovník pojmů z dějin estetiky*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1991. s. 87. ISBN 80-207-0246-6
[6] SOURIAU, Étienne. *Encyklopedie estetiky*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1994. s. 358-359. ISBN 80-85605-8-X
[7] V překladu z latiny *Bible chudých*
[8] GOLDMANOVÁ, Anna. Bible chudých. *Arts Lexikon*. [online]. Copyright © 2013 [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Bible_chud%C3%BDch

Liturgické knihy z období raného středověku bývaly opatřeny těžkými deskami, bohatě zdobenými slonovinou, drahokamy, drahými kovy s rytými nebo reliéfními výjevy. Později se přešlo k vázání do desek potažených kůží, s kováním a sponami.[9] Jak uvádí Martin Pecina, logickým a přirozeným doplňkem středověkých rukopisů i prvních tištěných knih byly ilustrace vytvořené technikou dřevořezu, jehož lehce obhroublá povaha se dobře snáší s kresbou gotického lomeného písma.[10]

Hůře pak knihtiskové písmo působilo v kombinaci s mědirytinami, používanými již od druhé poloviny 15. století. Ve stejném období se také postupně začíná ztrácet masivnost knižní vazby a postupně se proměňuje v lepenkové desky potažené kůží s tlačeným a zlaceným ornamentem.[11] K ideálnímu souznění mědirytu a typografie pak došlo s nástupem klasicistních typů písem v 17. a 18. století. Techniky tisku z hloubky se postupně rozvíjely, za zmínku stojí mědirytu blízký oceloryt, mezzotinta, vedle rytin pak suchá jehla a různé druhy leptané grafiky. Naprosto stěžejní pak byl objev pražského rodáka Aloise Senefeldera z roku 1796, pojmenovaný litografie, který se tak stal nejstarší technikou tisku z plochy. Vynálezem metalografie pak Senefelder položil základ moderním ofsetu,[12] zdaleka nejčastěji používanému v současnosti pro velkonákladový tisk.

Samotný termín ilustrace se objevuje v první polovině 19. století.[13] V téže době se prosazuje vynález fotografie, která se rovněž stává oblíbenou formou doplnění tištěných knih.[14] Přirozeně také dochází k používání nových technologií výroby a materiálu, které se dále rozvíjejí napříč 20. stoletím. Zásadním zlomem je pak nástup počítačů, digitální sazby a takřka neomezených možností počítačové grafiky.

[9] BLAŽÍČEK, Oldřich J., KROPÁČEK, Jiří. *Slovník pojmů z dějin estetiky*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1991. s. 104. ISBN 80-207-0246-6
[10] PECINA, Martin. Kombinace písma a ilustrace. In: *Knihy a typografie*. 3. vydání. Brno: Host, 2017. s. 139. ISBN 987-80-7577-040-0.
[11] BLAŽÍČEK, Oldřich J., KROPÁČEK, Jiří. *Slovník pojmů z dějin estetiky*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1991. s. 104. ISBN 80-207-0246-6
[12] PECINA, Martin. Kombinace písma a ilustrace. In: *Knihy a typografie*. 3. vydání. Brno: Host, 2017. s. 141-142. ISBN 987-80-7577-040-0.
[13] SOURIAU, Étienne. *Encyklopedie estetiky*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1994. s. 359. ISBN 80-85605-8-X.
[14] BHASKARANOVÁ, Lakshmi. Moc tisku. In: *Design publikací*. 1. vydání. Praha: Slovart, 2007. s. 12, ISBN 987-80-7209-993-1.

2 ZBABĚLCI

Rukopis románu Zbabělci napsal Josef Škvorecký ve svých čtyřiadvaceti letech, během roku 1948, potažmo 1949. Vzhledem k tomu, že v tomtéž období došlo v Československu ke komunistickému převratu, v kultuře se v následujícím období k moci dostala cenzura a do literárního popředí díla v duchu socialistického realismu, jeho autobiografické vyprávění příslušníka „zlaté jazzové mládeže" si na vydání muselo počkat dalších deset let. Na pulty knihkupectví přišlo s anotací, hlásající ostrou kritiku zbabělosti české buržoazie. Navzdory tomu byla kniha z prodeje velmi rychle odejmuta a v tisku se začaly objevovat rozhořčené recenze.

S odstupem lze dnes říci, že zařazení „šokujícího" díla do edičního plánu bylo – stejně jako jeho následné bleskové stažení, i mohutná „protizbabělecká" kampaň – předem naplánovaným záměrem. Takovým, který však autorově publikované prvotině udělal nevídanou reklamu. Knize se dostalo aureoly legendy.

2.1 ŽÁNROVÉ ZAŘAZENÍ KNIHY

Podle Heleny Kosové Škvorecký zcela zřejmě navazoval na tradici hemingwayovského realismu. Tematicky pak knihu nejen ona přirovnává k Salingerovu *Kdo chytá v žitě*, jejíž hlavní hrdina Holden se stejně jako Škvoreckého Danny Smiřický dostává do střetu se světem „dospělých". Podobně jako u Zbabělců, i u Salingera pobuřovaly vulgarismy, vykreslení sexuality a vztek dospívající mládeže, objevovala se zde nedůvěra k velkým slovům a patetismu.

„Jejich programový antiheroismus je podmíněn traumatickým zážitkem druhé světové války, který formoval oba autory. Na rozdíl od Salingera má antiheroismus u Škvoreckého ještě jeden, vědomý či podvědomý motiv: je autorovou polemikou s duchem doby, ve které román vznikal. Revoluční patos – upřímný nebo hraný – byl v této době téměř povinný."[15]

Danny Smiřický se svým ironizujícím pohledem na „posvátné květnové dny" zkrátka vybočoval. Škvorecký s ním vytvořil v české literatuře hrdinu nového druhu.

[15] KOSOVÁ, Helena. Kdyby Salinger byl Čech aneb zahraniční ohlas Zbabělců. In: PRIBÁŇ, Michal. (ed.). *Zbabělci… a co bylo potom:Hlasy a ohlasy nad románem Josefa Škvoreckého*. 1. vydání. 1992. s. 59. ISBN 80-85274-13-2.

2.2 AUTOR KNIHY

Josef Škvorecký se narodil 27. září 1924 v Náchodě, do rodiny bankovního úředníka. Prostředí rodného města a lidé, s nimiž se v něm po dobu svého dospívání setkával, se stali vděčným námětem mnoha jeho děl, včetně Zbabělců.

Vystudoval obor angličtina-filozofie na Filozofické fakultě v Praze a bezprostředně po dokončení studií se stal středoškolským učitelem. V té době také dopsal rukopis Zbabělců, v nichž stvořil postavu svého literárního alter-ega, Dannyho Smiřického. Roku 1951 získal doktorát.

Na počátku 50. let nastupuje dvouletou vojenskou službu, která se stane základním kamenem pro napsání románu Tankový prapor. Po návratu do civilu se stává redaktorem angloamerické redakce Státního nakladatelství krásné literatury a umění (pozdější Odeon). O tři roky později nastoupil jako redaktor dvouměsíčníku Světová literatura, kde se brzy stal zástupcem šéfredaktora. Přestože jeho vlastní tvorba dosud nevycházela a byl znám spíše jako překladatel, lze 50. léta považovat za velmi plodné tvůrčí období.

Vydání Zbabělců v roce 1958 jej uvrhlo do víru politického skandálu a redakci musel opustit, vrátil se tedy na své předchozí působiště. V témže roce se oženil se Zdenou Salivarovou. V období omezených publikačních možností nadále překládal a původní texty publikoval pod šifrou či pseudonymem.

Roku 1963 mu již pod vlastním jménem vychází novela Legenda Emöke. Ve stejné době se rozhodl odejít z nakladatelství a zvolil svobodné povolání. O rok později vyšlo druhé vydání Zbabělců a následují další knihy. Škvorecký se mimoto podílel na scénářích několika filmů, plány na zfilmování jeho prvního románu v režii Miloše Formana však zůstaly nezrealizovány. Věnoval se také spolupráci s divadlem, editoval jazzové antologie, překládal, psal eseje, povídky i publicistické texty.

Po okupaci Československa v srpnu 1968 se manželé Škvorečtí rozhodnou emigrovat a republiku opouštějí na konci ledna 1969. Usadili se v kanadském Torontu a Josef začal přednášet na místní univerzitě. Roku 1971 vzniká z iniciativy jeho ženy nakladatelství Sixty-Eight Publishers, které vydávalo českou a slovenskou exilovou i samizdatovou literaturu až do začátku 90. let.

S Dannym se Škvorecký ani nadále nerozloučil, své zážitky z období 50. a 60. let promítl do s kontroverzemi přijaté knihy Mirákl, studentské milostné příběhy, předcházející Zbabělcům, se pak objevují coby povídková sbírka Prima sezóna roku 1975. Brzy poté následuje rozsáhlá kniha Příběh inženýra lidských duší, kde reflektuje svoji exulantskou zkušenost. Nadále se také věnuje detektivnímu žánru a publicistice, nově také přichází s tématikou života české společnosti na severoamerickém kontinentu.

V 90. letech začali Škvorečtí pravidelně jezdit do Čech na soukromé i pracovní návštěvy, natrvalo se však rozhodli zůstat v Kanadě. Josefovo dílo se dostalo zaslouženého ohlasu, na motivy jeho textů vznikly seriály Hříchy pro pátera Knoxe (1992), Prima sezona (1994) a filmy Tankový prapor (1991), Eine kleine Jazzmusik (1996), Legenda Emöke (1998), a Rytmus v patách (2009). Sám také napsal vlastní scénář k celovečernímu filmu Poe a vražda krásné dívky.

Během života dostal za svou tvorbu mnoho ocenění – např. Cenu Svazu československých spisovatelů (1963), Cenu Československého spisovatele (1966), The Neustadt International Prizefor Literature (1980), roku 1984 Governor General's Literary Award for Best Fiction (Kanadská státní cena). V 80. letech byl českými spisovateli a kritiky nominován i na Nobelovu cenu za literaturu, a v roce 1990 obdržel Echoing Green Foundation Literary Prize New York. V témže roce udělil prezident Václav Havel manželům Škvoreckým Řád Bílého lva za činnost spojenou s vydáváním české a slovenské literatury v exilu a o dva roky později byl Josef poctěn Řádem Kanady. Byl také čestným doktorem několika univerzit.

Jeho jméno je spjato se Společností Josefa Škvoreckého, která vyvíjí nakladatelskou, odborně-pedagogickou a sběratelskou činnost a Vyšší odbornou školou a soukromým gymnasiem Josefa Škvoreckého.[16] V roce 1997 také vznikl celostátní víceoborový festival studentské umělecké tvořivosti nazvaný Náchodská Prima sezona, jehož 21. ročník proběhl v květnu 2018.

Josef Škvorecký zemřel 3. ledna 2012 v Torontu.

[16] Životopis – Josef Škvorecký. *Josef Škvorecký – česko-kanadský spisovatel – prozaik, esejista, překladatel a exilový nakladatel* [online]. Copyright © 2019 [cit. 06. 02. 2019].
Dostupné z https://www.skvorecky.cz/?p=1317

2.3 DĚJ KNIHY

Zbabělci se odehrávají během osmi květnových dnů roku 1945 v městečku Kostelec na severovýchodě Čech. Vypravěčem je jednadvacetiletý Daniel Smiřický, řečený „Danny“. Hraje na saxofon v místním dixielandovém bandu, miluje jazzovou muziku, angličtinu a dceru kosteleckého pana rady Irenu.

První kapitola, datovaná jako pátek 4. května, začíná v hostinci Port Arthur, kde se Dannyho kapela schází na zkoušku. Řeší se zde blížící se povstání proti Němcům, mladíci mají z počínání dospělých ve městě legraci a diskutují o tom, zda k nějaké akci vůbec dojde. Výrazně se zde projevuje postava trumpetisty Benna, který se před nedávnem vrátil z koncentračního tábora. Způsob, jakým se mezi partou vyjadřuje, se nelíbí jeho dívce Heleně, což dává ostentativně najevo. Benno se před Helenou ponižuje, aby neodešla domů, a kamarádi z něho mají legraci. Zkouška brzy končí, Danny se vydává domů v doprovodu zmiňovaného páru a uvažuje o tom, že nikdy žádnou dívku tak zblble milovat nedokázal a že toho snad ani není schopen.

Druhá kapitola začíná ráno, v sobotu 5. května. Danny se vydává do města, na chodbě domu se potkává se sousedkou a z rozhovoru je jasné, že osvobození už je na dosah. Na ulici už se zatím proudy lidí valí směrem k náměstí. Danny s kamarády se vydává zamazávat německé nápisy nad obchody. Od party se ale brzo odpojí a vydává se k poště, kde pracuje jeho láska Irena. Dá se s ní do řeči, a aby na ni zapůsobil, pustí se do potyčky s jedním z německých vojáků, kteří mezitím obsadili náměstí. Je zadržen a spolu s holičem Lenečkem je veden do budovy gymnázia, kde sídlí německá posádka. Obávají se, že budou popraveni. Cestou potkávají Přemu Skočdopoleho, v němž Dannymu svitne naděje. Představuje si, jak Přema, místní odbojář partyzánského ražení, se spolubojovníky vtrhne do gymnázia a efektně je osvobodí. Nakonec jsou však rychle propuštěni díky doktoru Šabatovi a Danny se vydává ke Skočdopolovým, aby mladíky zastavil. Obdivuje zbraněmi ověnčené vrstevníky a také zatouží po automatu. S Přemou se domlouvá, že se přidá k jejich skupině a za to je mu přidělen úkol spojky. Cestou domů ho přepadne děsivý pocit prázdnoty a útěchu hledá v kostele. Následně přichází domů na oběd, aby se posléze vydal na domluvenou schůzku s Přemovým informátorem, ten však nedorazí.

Ve třetí kapitole, neděli 6. května, se Danny brzo ráno vydává ke Skočdopolovým pro vytoužený automat. Mladíci diskutují o tom, zda se přidat

k oficiální povstalecké armádě v pivovaru, nebo jednat na vlastní pěst. Nakonec zvítězí první varianta. V pivovaru se schází muži z celého města, včetně Dannyho soka, Irenina milého Zdeňka. Shromáždění u pivovaru, oděné do nejrůznějšího sportovního oblečení i předválečných uniforem, působí komicky. Přemova skupina je donucena odevzdat všechny zbraně, Dannymu tak automat zůstává pouze na fotografii, kterou před okamžikem pořídil Berta Moutelík. Přema je pro svou vzpurnost vůdci povstání zavřen do sklepa a Danny mezitím absolvuje svůj zápis do armády. Spolu s Harýkem a Bennem jsou přiděleni do skupiny doktora Bohadla a vydávají se na hlídku do města. Následně se vracejí do pivovaru, kde jim Lexa z kapely během volna vypráví historku o německé dívce Trudi, kterou v Kolíně děsil fabulováním o svém židovském původu. Následně Dannyho skupinu čeká další hlídka, při níž se dostanou do potyčky nejprve s mužem, vracejícím se po zákazu vycházení od milenky, a následně i komunistickým odbojářem u nádraží. Danny, Harýk a Benno po návratu do pivovaru přelézají plot a vydávají se domů.

Čtvrtá kapitola, pondělí 7. května, je oproti ostatním velmi krátká a Danny ji prakticky celou stráví doma v posteli. Přemýšlí o dívkách, o jazzu a budoucnosti, jak to má ve zvyku. Večer přichází do pokoje otec a společně poslouchají rádio, v němž hlásí, že hoří Hradčany. Zatímco pan Smiřický tuto zprávu přijímá rozhořčeně, Danny si opět představuje, jak to musí vypadat, když hoří Hradčany, těší se, že se budou stavět nové věci a že v Praze pozná neznámou holku, všechno bude nové a dobré.

V páté kapitole, úterý 8. května, se Danny na ulici setká se skupinou britských vojáků, vracejících se ze zajetí. Díky své znalosti angličtiny se jich ihned ujme. Vojáci chtějí do Prahy a obávají se, že mezi Sovětským svazem a ostatními spojenci vypukla válka. Danny jim domněnku vyvrací a rozhodne se je umístit do nejlepších rodin ve městě. Obchází proto se svou skupinkou bohaté milostpaní a s největším uspokojením jim vojáky rozděluje do domů. Dva z nich pak přivede domů. Po obědě se vydává k Bennovi a cestou jej zastaví skupina židovek z koncentračního tábora. Danny je vede do Lewithovy kantýny a je zde svědkem veselí pestré směsice národností. U Benna konverzuje s Angličany, které sem dopoledne přivedl, a koketuje s Bennovou sestrou Evkou. Následně si u Berty vyzvedává vyvolané fotografie a je s nimi velmi spokojen. Cestou od Moutelíků potkává Irenu a opět ji přesvědčuje o své lásce. Doma se zdrží jen okamžik a rychle zase spěchá na rande s panskou služebnou

Mici, které si domluvil během ubytovávání Angličanů. Cestou se zastaví na zámku, kde pozoruje prchající německé šlechtice, na Mici u lesíku však čeká marně. Při návratu domů se setkává s Rosťou Pittermanem a jeho otcem a poslouchají zvuk blížící se fronty.

V šesté kapitole, ve středu 9. května, je Danny svědkem ústupu německé armády od hranic. Spolu s Harýkem se vydává do pivovaru, kde je čeká rychlý základní výcvik se zbraní a počínání jejich školitele Krpaty působí opět komicky. Následně jsou vysláni na další hlídku s doktorem Bohadlem. Namísto očekávaných Rusů městem projíždí esesácký tank. Když se pak na obloze objeví německé letadlo, Benno uteče do lesa. Ostatní mladíci pak na chodníku u sokolovny vidí mladou paní doktorovou Vašákovou, kterou střela z letadla zasáhla. Britští vojáci, kteří jsou na místě také, Dannymu dávají najevo, že nemá šanci na přežití. Následně se hlídka dozvídá, že u celnice došlo k masakru, kdy do osvoboditele očekávajícího shromáždění najel německý tank. Rychle se vracejí do pivovaru, kde nastává pohotovost. Danny i ostatní jsou vyzbrojeni a na nákladním autě odvezeni k celnici. Auto je u hranice zasaženo střelou z tanku a mladíci se prchají schovat k pevnůstce. Hrdinsky se zde zachová Dannyho vrstevník, drobný zrzavý Hrob, který odhodlaně pálí na německý tank a je při tom zastřelen. Poté, co Němci odjedou, se Danny vydává jako doprovod jednoho ze zraněných anglických vojáků do nemocnice. Zde se setkává se synem primáře, který mu ukazuje dvoje hodinky, nalezené v ruských kalhotách, a společně debatují, co to znamená pro budoucnost. Poté se vrací do pivovaru, kde se setkává s Přemou, který se konečně dostal ze svého vězení ve sklepě. Vydávají se ke Skočdopolovým pro výzbroj a cestou narazí na další německý tank. V tu chvíli Danny zastřelí jednoho z esesáků. U Skočdopolových se pak Přema vytasí s těžkým kulometem na kolečkách. Pomocí sajdkáry k motorce s ním vyjedou na Homoli nad Kostelcem a podaří se jim zneškodnit jeden z nepřátelských tanků. Jejich nevídaný kousek ocení i příchozí ruští vojáci, když si však chtějí zaznamenat jejich jména, Danny se rozhodne uvést smyšlené. Nemá zájem o to, aby ho po osvobození slavnostně dekorovali. Po návratu do pivovaru jsou mladíci svědky mučení esesáků i zvěrstva, kterého se někdo z Němců dopustil na dvou českých bratrech. Danny spolu s Přemou opět opouští pivovar cestou přes plot a vracejí se domů.

V sedmé kapitole, ve čtvrtek 10. května, jsou na dvoře pivovaru popravováni zajatí Němci. Danny se u brány setkává s Irenou, která se ptá po Zdeňkovi. V pivovaru o něm nemají žádné zprávy, a tak se Danny vydá ho s Irenou hledat. Nejprve do nemocnice, kde rovněž nepochodí, poté do ulice vedoucí k zámku, kde má Zdeněk v jednom z domků pronajatý pokoj. Danny začíná uvažovat o tom, že by nebylo špatné, kdyby Zdeněk skutečně padl a zda by pak Irena dala šanci jemu. Neostýchá se jí na to dokonce ani zeptat. Ani doma Zdeněk není a tak se rozhodnou zkusit na něho počkat. Danny se ptá Ireny, jak se se Zdeňkem seznámila a následně jí opět vyznává lásku. Poté se vydává do Sokolovny zatelefonovat na velitelství, zda Zdeněk není v seznamu padlých. Vrací se k Ireně se zprávou, že mezi mrtvými není. Povídají si pak o jejich vlastním prvním setkání a Danny se snaží přesvědčit Irenu, že by mu přeci jen mohla vyjít vstříc. Nakonec se dočká vytouženého polibku. Zdeněk se ani po dalším čekání neobjeví a Danny doprovází Irenu domů. Při rozloučení ho Irena líbne na ústa.

V poslední, osmé kapitole, je pátek 11. května a všichni obyvatelé Kostelce slaví osvobození. Danny na ulici diskutuje s panem Dlouhoněm, aby do výlohy svého krámku nedával bustu Karla Kramáře, že přichází doba, kdy takové smýšlení nebude pohodlné. U Moutelíkovic výkladu si pak prohlíží Bertovy fotky, včetně té své s popiskem „Obránci vlasti“, což mu přijde pitomé. Sleduje hemžení ve městě, Rudou armádu s bryčkami. Tuší, že lidé je budou vítat a řečnit o komunismu, proti němuž Danny v podstatě nic nemá, „dokud může hrát na saxofon a milovat holky.“ Potkává Harýka a nadšenou Lucii v kroji, dozvídá se o zkoušce v Port Arthuru a že budou hrát večer na náměstí. Poslouchají oslavné projevy a na *větu „Ať žije náš velký spojenec Eseseser!“* se ozve Harýkovo rázné: *„Jen se neposer, ty pupkoune pupkounoviči!“* Danny se loučí s odjíždějícími Angličany. Večer na náměstí pokračuje velká slavnost, Danny si užívá hru na saxofon a mezi publikem vidí Irenu, v náručí objevivšího se Zdeňka. A Danny hraje, loučí se s tím časem, který končí, a těší se na to nové, co přijde. A myslí na všechny ty obvyklé věci, na které vždycky myslel, na holky, na jazz a na tu neznámou holku, kterou potká v Praze.

2.4 DOSAVADNÍ VÝTVARNÁ POJETÍ KNIHY

Navzdory tomu, že Zbabělci od roku 1958 vyšli již ve třinácti českých vydáních (z toho dvě byla exilová), o plnohodnotném výtvarném uchopení v podobě ilustrací můžeme mluvit pouze ve dvou případech.

2.4.1 ILUSTRACE

Čtvrté vydání z roku 1968 (nakl. Naše vojsko) ilustroval Jiří Šlitr. Jedná se o devět humorně laděných výjevů, tvořených technikou perokresby na tmavě šedém pozadí.[17] Další výjevy pak najdeme v podobě okénkových výřezů i na obálce knihy. Zde díky světlejšímu pozadí samotná kresba lépe vyniká. Šlitr zde uplatnil svůj typický rozvolněný styl, který s duchem knihy dobře souzní a zobrazuje její děj s podobně ironickým nadhledem, který je vlastní Dannyho vyprávění.

Součástí desátého kritického vydání z roku 2009 (nakl. Books and Cards) jsou díla výtvarníka a pedagoga Bohumíra Španiela, náchodského vrstevníka a přítele Josefa Škvoreckého, který se stal předobrazem románové postavy Rosti Pittermana. Vyznačují se hravou barevností a uvolněnou linií kresby, inklinující svým výrazem spíše k nahodilým črtám, což ke Škvoreckého „vzpomínání na květnové dny" pasuje.[18]

Toto spojení je o to zajímavější, že Španielova raná malířská tvorba je okrajově zmíněna přímo v druhé kapitole Zbabělců:

„Ležel jsem a díval jsem se na svůj portrét od Rosti nad postelí. Můj vzhled na něm vzbuzoval úctu. Měl jsem obrovskou hlavu a úzká ramínka, takže jsem vypadal vzdělaně. A co bylo na obraze zajímavé, byl ten kontrast té intelektuálské palice a ušpiněného límečku u košile bez kravaty. Pamatoval jsem se na ten obraz. Tenkrát mě Rosťa maloval, zrovna když jsem přišel z práce z Mesršmitky v bavlněné košili, usviněné olejem z ferroluxu. Díval jsem se tak na sebe a myslel jsem si, že to mám pěkný portrét a že kdybych umřel, zůstala by po mně přece jen hezká věc."[19]

Španielova kresba, zobrazující Dannyho (jednoznačně inspirovaného Škvoreckým) hrajícího na safoxon, se objevuje i na přebalu tohoto vydání. Ve větší míře se pak Rosťova postava a jeho umělecké ambice projevují v knize Prima sezóna.

[17] Viz obr. 1
[18] Viz obr. 2
[19] ŠKVORECKÝ, Josef. *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 41.

2.4.2 OBÁLKY

Obálku prvního vydání z roku 1958 (nakl. Československý spisovatel) navrhl Kamil Lhoták. Přebal byl tvořen výřezem z dobových novin, pokrytých Lhotákovými tušovými črtami. Ty na první pohled nejsou příliš výrazné a s fragmenty novinových titulků tvoří kompaktní celek, doplněný autorským písmem. Lhotákovu kresbu pak najdeme i na přední straně desek knihy. Přebaly druhého a třetího vydání (nakl. Československý spisovatel, 1964, 1966) byly pojaty formou jednoduché grafiky a typografie, autorem byl v obou případech Zdeněk Seydl. Obdobnou cestou se později vydal i Mikuláš Kravjanský (nakl. Sixty-Eight Publishers, 1973). Akvarelová ilustrace Jana Brychty, které nechybí komická nadsázka, zdobí obálku 2. exilového vydání z roku 1989 (nakl. Rozmluvy). V roce 1991 vycházejí Zbabělci spolu v jednom svazku s texty Prima sezóna a Konec nylonového věku (nakl. Odeon), opět v čistě grafické úpravě. Pro přebal z roku 1998 (nakl. Lidové noviny) byl použit obraz Františka Grosse „*Vzpomínka na prázdniny*“, zatímco Ivan Brůha o sedm let později (nakl. Euromedia Group) volil fotografii, vystihující ve své naléhavosti i komice jeden z momentů květnové revoluce. Roku 2010 se román podruhé objevuje jako dílčí součást knihy, tentokrát spolu s Koncem nylonového věku a Sedmiramenným svícnem (nakl. Československý spisovatel). Obálka působí velmi stroze, její součástí je fotografie Josefa Škvoreckého. Nejnovější vydání (nakl. Leda, 2015) je podobně jako jeho předchůdci z 60. let postaveno především na svěží typografii. Zbabělci jsou v tomto případě prvním ze Škvoreckého děl, zpracovaných ve stejném duchu a tvořících tak vizuálně ucelenou řadu.

Kniha vyšla rovněž ve více než dvaceti zahraničních vydáních, v angličtině pod názvem The Cowards. Obálka amerického z roku 1970 (nakl. Grove Press) je na přední straně tvořena fotografií brýlatého mladíka se samopalem – a na straně zadní totožným snímkem, na kterém je však namísto zbraně saxofon. Velmi výrazná jsou britská vydání z let 1986 a 1990 (nakl. Penguin Books) s rozverně barevnou, kubizující malbou saxofonisty pokukujícího po dívce.

Pozornost upoutá též kanadské vydání z roku 1994 (nakl. Penguin Random House Canada) s výraznou změtí rudých vlajek, mezi nimiž se ztrácí postava saxofonisty, zatímco jeho hudební nástroj je v popředí. Obdobné motivy volí i britské

z roku 2010 (nakl. Penguin Books). Také maďarské vydání z roku 2007 (nakl. Cartaphilus) design staví především na motivu evokujícím Rudou armádu – pěticípé hvězdě, jejíž hroty jsou však zakončeny hlavněmi zbraní. Naproti tomu o sedm let starší německé vydání (nakl. Gebundenes Buch) odkazuje fotografií tří veselých mladíků spíše na Dannyho partu a bezstarostné mládí. Až lyricky pak v kontrastu se všemi výše zmíněnými působí chorvatské vydání z roku 2018 (nakl. Cankarjeva založba).

2.4.3 SOUVISEJÍCÍ VÝTVARNÁ POJETÍ

Malba s názvem *„Benno's big band blues"* či *„Tanec v Port Arthuru"*[20], zobrazující jazzovou kapelu včetně saxofonisty – opět s nezpochybnitelnou podobou Josefa Škvoreckého – je dílem již zmiňovaného Bohumíra Španiela. Objevila se na obálce hned dvou vydání Prima sezóny. Jelikož kniha poprvé vyšla v exilu, byl zde Španiel uveden pod pseudonymem Buddy Beiderbeck. Velkorysejší výřez téže malby[21] rovněž najdeme na přebalu knihy Swingaři a potápky v protektorátní noci od Petra Koury, která komplexně mapuje tuto městskou subkulturu „zlaté mládeže" 40. let 20. století. Že má Škvoreckého dílo v rámci dané problematiky zcela zásadní postavení, ilustruje i podtitul Kourovy knihy – „Česká swingová mládež a její **hořkej svět**."[22]

V knize Putování k Port Arthuru aneb cestopis Zbabělců Tomáše Mazala pak můžeme najít kresby samotného Škvoreckého. Zobrazují, jak realitu období svého dospívání, literárně zachycenou nejen ve Zbabělcích, vizuálně vnímal on sám. Jedná se o jednoduché črty tvořené zřejmě inkoustovým perem, kterým však nechybí velká míra osobitosti.

[20] V Prima sezoně se objevuje označení „*Benno's big band blues*", zatímco v Kourově knize najdeme název „*Tanec v Port Arthuru*".
[21] Viz obr. 3
[22] Název Hořkej svět nese povídková kniha Josefa Škvoreckého z roku 1969. Škvorecký je zároveň také autorem předmluvy ke Kourově knize.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 INSPIRAČNÍ ZDROJE

Na úvod této kapitoly si dovolím zmínit několik výtvarníků, jejichž ilustrátorská tvorba ve mně, v pozici čtenáře, zanechala velmi silný dojem.

Tím prvním je bezpochyby Boris Jirků, zvláště jeho zpracování knihy Poslední promítač ze Sudet od Dalibora Fundy z roku 2010, perokresby ostrého charakteru, zobrazující z jedné poloviny postavy příběhu, z druhé pak portréty nacistických ministrů a generálů. Ke knize jsem se dostala v době svého velkého zájmu o tuto dějinnou problematiku a výrazné ilustrace, přesně souznící s atmosférou Fundových povídek, mě velmi oslovily. Napomáhala tomu i nezvyklá grafická úprava knihy, která je dílem Bohumíra Goldy. Jednu z maleb Borise Jirků jsem si pak ve čtvrtém ročníku střední školy také vybrala jako výchozí zdroj v rámci zadání parafráze uměleckého díla prostřednictvím vlastního autoportrétu. Díky tomu jsem objevila jeho typickou práci s perspektivou i barevností, jež z ilustrací k Poslednímu promítači ze Sudet nebyla tolik patrná.

Bezpochyby – ačkoli částečně spíše podvědomě – na mě měla vliv i ilustrátorská práce Adolfa Borna, a to nejen v dětství, prostřednictvím seriálového i knižního zpracování příběhů Macha a Šebestové, ale především později, díky vodáckým a vandráckým knihám Zdeňka Šmída – Proč bychom se netopili/nepotili/netěšili aj., které jsou s jeho kresbami, dokonale souznícími se Šmídovou poetikou, neodmyslitelně spjaty.

Ráda bych zmínila též Petra Nikla, jehož autorské knihy v sobě mají vzdušnou jemnost, pracují s mně blízkými přírodními motivy a jejich celkový design je velmi působivý. Zajímavá a inspirující pro mě je také česká komiksová kniha Ještě jsme ve válce, zejména kresby Václava Šlajcha, Jana Bažanta, Tomáše Kučerovského, Vojtěcha Šedé či Branko Jelinka.

3.1 UCHOPENÍ KNIHY

Mým záměrem bylo již od počátku spojit realitu knižního Kostelce roku 1945 se současným Náchodem. Dodnes zde ostatně najdeme nejen dům, z něhož Danny takřka v každé kapitole vychází vstříc novým zážitkům (ul. Kamenice, čp. 136), poštu,

kde pracovala Irena, či sokolovnu, před níž umírala paní doktorová Vašáková. Ve velmi autentické podobě se dochoval zejména hostinec Port Arthur.

Prvotní inspirací mi byla koláž „*Hungarian party*“[23] Daniela Buena, kterou jsem objevila v doporučené knize 100 Illustrators. Zaujala mě autorova práce s fotografiemi městské architektury a geometrizovaným pojetím figur, jejich funkční propojení. Zároveň mě oslovoval jistý nádech „dobovosti“, který se Zbabělci souzněl.

To mě přivedlo k myšlence propojení kresby a fotografií exteriéru města. Původně jsem chtěla dodat snímkům jistou míru patiny, zamýšlela jsem je pořídit na klasický černobílý kinofilm a dosáhnout tak kýženého autentického efektu. Po konzultaci s vedoucím práce však došlo v tomto ohledu k posunu. Jako první padla varianta koláže v klasickém slova smyslu. Jako lepší se jevilo kladení fotografie a kresby na sebe v jemně se prolínajících vrstvách – zatímco kresby měly evokovat Škvoreckého (Dannyho) vzpomínkovou realitu, fotografie současnou realitu kulis románu.

V rámci stylu samotné kresby jsem si původně pohrávala s myšlenkou držet se v možné míře dohledatelných podob předobrazů jednotlivých hrdinů, což si říkalo o poměrně realistickou kresbu[24]. Tento způsob byl však velmi svazující.

Díky Kourově knize jsem objevila reprodukce obálek notových sešitků z období 30. – 40. let 20. století. Oslovilo mě jejich kresebné a grafické zpracování, načež jsem se rozhodla vyhledat další podobné, převážně z nakladatelství R. A. Dvorského.[25] Uvědomila jsem si, že jednoduchá, lineární kresba, opakující se v různých variacích takřka na každé z nich, je spolu se specifickou barevností pro toto období velmi příznačná. A jak lépe ilustrovat vzpomínky příslušníka dané generace, než způsobem kresby, kterou on sám jistě dobře znal? Tento styl také přímo vyžadoval dekonkretizaci podob jednotlivých postav, větší míru stylizace.

[23] Viz obr. 4
[24] Viz obr. 9-11
[25] R. A. Dvorský, vlastním jménem Rudolf Antonín, byl český hudební skladatel, kapelník, klavírista, zpěvák, herec a v neposlední řadě nakladatel. V roce 1929 založil vlastní orchestr MelodyBoys, s nímž vystupovala i legendární swingová zpěvačka Inka Zemánková. Hudební nakladatelství založil roku 1936 a soustředil se na vydávání soudobé moderní taneční hudby.

Kromě designu notových sešitů[26], dohledaných převážně na internetu, mi jako inspirační zdroj sloužila také kniha Móda v ulicích protektorátu Miroslavy Burianové, či fotografie mých prarodičů z téhož období.

Jelikož se na velkém množství výše zmíněných kreseb objevoval vzor evokující textilii na oblečení zobrazených postav, rozhodla jsem se zkusit jako další vrstvu zakomponovat do vlastních ilustrací obdobnou texturu.

„Většinou jsme ve službách knih a vizualizujeme děj, případně ho umocníme a doplníme to, co autor nenapsal a je ukryto za příběhem – dobové reálie, oděv, architekturu, přírodu, techniku atd.“[27]

Použití fotografií města i vzorů textilií mi velmi pomohlo tento předpoklad, nastíněný Borisem Jirků v jeho knize Ilustrace, dobře naplnit. Navíc, vezme-li v potaz, že Náchod byl v minulosti jedním z center textilního průmyslu.

[26] Viz obr. 5-8
[27] JIRKŮ, Boris. Iniciace. In: *Ilustrace.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 11. ISBN 978-80-7422-047-0.

4 TECHNIKA

Zvolila jsem kombinovanou techniku kresby a počítačové grafiky, která je mi díky mému oboru středoškolského studia blízká.

Pro každou ilustraci jsem vytvořila základní figurální motiv grafitovou tužkou a následně zhotovila jeho scan. V programu Adobe Photoshop jsem následně aplikovala filtr, který linii kresby sjednotil, ale přesto jí ponechal jemný osobitý výraz. Následně jsem vybrala vhodnou fotografii, znázorňující místo děje dané situace a vytvořila z ní požadovaný výřez. Ten jsem poté překryla částečně průhlednou barevnou vrstvou, na kterou již bylo možné vložit kresbu tak, aniž by zanikala.

Kompozici každé ilustrace jsem následně doladila pomocí výseků bílé plochy ve spodní a levé části. Tento prvek má i praktické opodstatnění, při dosazení ilustrace do knihy totiž souzní se zrcadlem sazby.

Barevnost ilustrací jsem se po zvážení různých variant rozhodla ponechat v odstínech modré, evokujících kresbu inkoustovým perem.

4.1 SAZBA

Sazbu knihy jsem zhotovila v programu Adobe InDesign. Po porovnání několika serifových fontů jsem zvolila písmo Chaparral Pro, neboť splňovalo dobrou čitelnost textu, požadovaný výběr řezů, i svébytnější vzhled, než jaký mohou nabídnout masově používaná písma typu Times New Roman či Minon Pro.

Po konzultaci s vedoucím práce jsem se rozhodla použít tmavě modrou barvu písma, která napomohla sjednocení celého designu i klidnému vzhledu sazby, příjemnějšímu na čtení.

Zrcadlo sazby jsem prováděla pomocí konstrukce optického středu stránky. Velmi dobrým rádcem mi v tomto ohledu byla kniha Praktická typografie Pavla Kočičky, inspirací pro celkovou práci s textem knihy pak první vydání Zbabělců z roku 1958 se sazbou Kamila Lhotáka.

5 ILUSTRACE

Zadáním bylo vytvoření deseti ilustrací. Rozhodla jsem se pro rytmus respektující členění knihy, tedy osm ilustrací ke kapitolám, ilustraci úvodní a závěrečnou. Jelikož text knihy je z hlediska délky kapitol poněkud nevyvážený (pro příklad - 3. kapitola má stran sto devět, kapitola následující ale pouhých pět), bylo obtížné najít vhodný způsob jejich rozmístění. Rozhodla jsem se proto z každé kapitoly vybrat scénu, která je pro mě osobně výrazná, silná či symbolická, a ilustraci umístit na její protistranu. Z toho důvodu jsou rozestupy mezi jednotlivými ilustracemi různého rozsahu.

5.1 ILUSTRACE Č. 1 – „KRÁLOVNA WIRTEMBERSKÁ“

Podíval jsem se z okna a za ním visela zešeřelá silueta zámku a obloha, celá rudá a oranžová, s mráčky a jasem a prvníma hvězdičkama nahoře, a okna zámku hořela. Šlechtici se asi radili. Jak vzít roha, asi. Bylo jich tam plno, sjeli se tam z celého rajchu a teď se to kolem nich stahovalo ze všech stran a oni seděli v těch svých oplyšovaných pokojích jako v pasti... Byla mezi nima taky nějaká wirtemberská královna, kastelánovic Ema mně ji nedávno ukazovala, a ta byla docela hezká...[28]

Úvodní ilustrace patří do dvojice s ilustrací závěrečnou (Ta holka, kterou potká v Praze). Společně vybočují z řady osmi ilustrací, náležícím ke kapitolám, neboť jsou tvořeny pouze kresbou a texturou látky, fotografie na pozadí chybí. Ilustrace č. 1 zobrazuje siluetu návrší s náchodským zámkem a ženskou postavu, ztělesňující královnu wirtemberskou. O té Danny uvažuje na počátku první kapitoly, je tak vlastně první ženskou postavou vkrádající se do Dannyho myšlení a snění, pro celou knihu tolik příznačného. Viz obr. 14.

5.2 ILUSTRACE Č. 2 – „BENNO A HELENA“

„Dobrou noc,“ řekl jsem za ostatními do květnové noci. Byla teplá a hvězdnatá, a jak jsem vyšel ze světla, byl jsem trochu oslepen a viděl jsem ze začátku jen tmavé siluety na šedobílém černavém pozadí nočního oparu, který visel ve vzduchu nad městem v údolí. Na druhé straně z něho dosud zářila okna zámku. Ignorovali zatemnění. Černé postavy před Portíkem se loučily.

[28] ŠKVORECKÝ, Josef. Pátek 4/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 16.

„Ahoj," řekl jsem a připojil se k malé tlusté postavě a k ženské siluetě Heleny.[29]

Druhá ilustrace jako jedna ze dvou musela v průběhu tvorby projít výraznější transformací. Mým původním záměrem bylo zobrazit především Helenu, uraženě odcházející od stolu v Port Arthuru. Bohužel fotografii interiéru hostince se mi nepodařilo v potřebné době pořídit. Rozhodla jsem se tedy ilustraci umístit před hostinec, vyobrazit scénu, kdy členové bandu již místo opouštějí. Heleně jsem ponechala její vzdorovitý, lehce domýšlivý postoj, jehož dojem ve čtenáři zůstává ve spojitosti s její postavou takřka po celou knihu. Doplnila jsem k ní postavu Benna s kufříkem na trumpetu. Pozice Heleniny ruky na Bennově rukávu umocňuje dojem, kterého čtenář nabude již během jejich střetu v hostinci – Helena má Benna obtočeného kolem prstu, on skáče, jak ona píská. Ilustrace měla mít původně jako všechny ostatní bílé pozadí, Danny však v ukázce mluví o tmavých siluetách. Zkusila jsem proto použít tmavý odstín modré a uvědomila si, že další dvě z vybraných scén se ostatně odehrávají v podvečer. Jelikož byly v knize řazeny v jednotném rytmu (tmavá-světlá-světlá-tmavá), bylo nasnadě, že toho využiji jako nového prvku, který ilustrace oživí, a přesto sjednotí. Viz obr. 15.

5.3 ILUSTRACE Č. 3 – „U POŠTY"

„Ne, Danny, poď dovnitř."

„Ale neboj se."

„Danny, prosim tě, nehloupni."

Obrátil jsem se pomalu a podíval jsem se jí do očí. Měla opravdu strach. A o mě. Viděl jsem, že ho má, ale to byla věc, kterou jsem zas já nechápal. Neměl jsem nikdy o nikoho strach, jenom někdy o sebe samého. Tenhle pocit jsem neznal.[30]

Nejvýraznější motiv druhé kapitoly, Dannyho zatčení německými vojáky, se začíná odvíjet od momentu, kdy si mladík zcela úmyslně hraje na hrdinu před Irenou, vykukující z okna pošty. Rozhodla jsem se zobrazit obavy v Irenině tváři, v kontrastu s Dannyho uvolněným, lehce nakloněným postojem, neboť si ještě

[29] ŠKVORECKÝ, Josef. Pátek 4/ V/1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 29.
[30] ŠKVORECKÝ, Josef. Sobota 5/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 57.

neuvědomuje hrozící nebezpečí. Dobře zde zahrál detail fasády náchodské pošty, která se dochovala v takřka autentické podobě. Na původní skice figurovala i silueta německého vojáka s nezaměnitelným tvarem helmy, ale rozhodla jsem se ji vypustit. Dle mého názoru je lepší, pokud si ji divák sám představí za Dannyho zády, mimo vytyčený prostor, což umocní celkové vyznění scény. Viz obr. 16.

5.4 ILUSTRACE Č. 4 – „NA DVOŘE PIVOVÁRU“

Z otevřených dveří i stála na schodech dlouhá fronta. Čekali na zápis. Armáda musela být v první řadě sepsána. Viděl jsem pana Stýbla, holiče, pana doktora Bohadlo, advokáta, pana Frintu, prokuristu z naší banky, pana Jungwirtha ze spořitelny a ještě jiné. Stáli a čekali, až na ně dojde řada

… udělal jsem gableovský úsměv a narovnal jsem automat, aby byl dobře vidět.[31]

Hromadná scéna formující se povstalecké armády v *pivováře* je pro celou knihu velmi příznačná. Danny sem přichází se svým vysněným automatem, což hbitě dokumentuje Berta Moutelík svým fotoaparátem značky Leica. Původně jsem chtěla doslova zobrazit tuto scénu či motiv, který se mohl nacházet na oné fotografii. Fotografie brány náchodského pivovaru mě ale nakonec přivedla ke kresbě skupiny dobrovolníků v čele s Dannym, třímajícím hrdě samopal pro Bertovu fotografii (sám Berta ale na kresbě není). Výrazněji zde vystupuje i silueta povstalce Bendy s hasičskou přilbou na hlavě, která Dannymu o několik stran později, během střetu dotyčného s majorem Weissem, připadá „idiotská“. Podobné hodnocení si ostatně od Dannyho vysloužíi celé počínaní armádního vedení. Viz obr. 17.

5.5 ILUSTRACE Č. 5 – „HLÁŠENÍ Z RÁDIA“

Pak hlásili z radia že Hradčany hoří, a otec zatínal pěsti a říkal bestie a vandalové a já jsem si představoval, jak to asi vypadá, když hoří Hradčany, a byl jsem nějak rád, že to všechno hoří a že se budou stavět nové věci a že snad všechno bude nové a třeba lepší a těšil jsem se, jak zítra vstanu a jak se zas sejdu s Irenou a s klukama a jak zas budem sedět a hrát, a těšil jsem se na saxofon a na všechno a na tu neznámou holku, co ji potkám v Praze.[32]

[31] ŠKVORECKÝ, Josef. Neděle 6/ V/1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 96.
[32] ŠKVORECKÝ, Josef. Pondělí 7/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 173.

Čtvrtá kapitola je oproti ostatním v knize překvapivě krátká, její děj se odehraje na pouhých pěti stranách a z velké části se skládá z Dannyho představ a uvažování, zatímco leží s nachlazením v posteli. Pro ilustraci jsem proto zvolila motiv z konce kapitoly, kdy Danny spolu s otcem poslouchají hlášení z rádia o povstání v Praze. Zobrazila jsem však pouze Dannyho s rádiem, neboť postavy jeho rodičů – a otce obzvlášť – jsou v kontextu celé knihy poměrně nevýrazné. Jde o jedinou ilustraci, kde nebyla použita fotografie autentického místa děje, neboť pokusit se získat fotografii z někdejšího bytu Škvoreckých v čp. 136 v ulici Kamenice jsem si netroufala. Rozhodla jsem se tedy použít fotografii pokoje se zachovalým postarším interiérem (ne nutně doslova ve stylu 40. let, neboť ulice Náchoda od té doby také dostály značných změn), pořízenou v současnosti neobývaném domě, patřící rodině mé známé. Viz obr. 18.

5.6 ILUSTRACE Č. 6 – „DANNY A ŽIDOVKY“

***„Gnädger Herr,“** ozvalo se za mnou a někdo se mě dotkl na rukávu. Otočil jsem se a uviděl jsem za sebou příšerně špinavou šerednou ženskou v pruhovaných šatech.*

***„Bitte, woistdas?“** řekla mi a podala mi papírek. Za ní stála hromada jiných takových ženských v pruhovaných šatech a nedalo se vůbec říct, jestli to jsou báby nebo holky nebo co. Všem koukal z očí hlad. Připadaly mi jako strašidla.*[33]

Silná pro mě vždy byla scéna, v níž Dannyho na ulici zastavuje skupina židovek z koncentračního tábora. Danny se cítí nesvůj z toho, jak jsou před ním ženy ponížené, chce jim naznačit, že to již není třeba, že jsou svobodné stejně jako on, ale neví jak. Motiv viny z toho, že on je řazen k „přežití hodné rase“, zatímco lidé, které před válkou znal a často uznával, je pro Škvoreckého velmi typický i v jeho dalších prózách.

Rozhodla jsem se zobrazit blízký pohled na Dannyho s důrazem na kostnatou ruku na jeho rameni a ženy v pozadí. Na rozdíl od Dannyho jsou ženské postavy více stylizované, aby vynikla jejich strhanost, „evokující strašidla“. Viz obr. 19.

5.7 ILUSTRACE Č. 7 – „PANÍ DOKTOROVÁ VAŠÁKOVÁ“

Na chodníku ležela paní doktorová Vašáková. Vlastně její nohy v bílých střevíčkách, až nad kolena, potom chuchvalec roztrhané květované látky a modrého trikotinu a krve, a pak zbytek paní

[33] ŠKVORECKÝ, Josef. Úterý 8/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 201.

doktorové v květovaných šatech. U ní na zemi klečeli dva Angličani, ten fouskatý Skot jí podpíral rukou hlavu a ten vysoký, hezký s obvazem na hlavě ji držel za ruce a oba nevěděli, co mají dělat. Viděl jsem, že se moc dělat nedá.[34]

Šestá kapitola je patrně dějově nejbohatší z celé knihy, obsahuje mnoho zvratů, včetně přímého střetu povstalecké armády s ustupujícími esesáky. Bylo proto obtížné zvolit jeden moment hodný zobrazení. Nápomocný mi však byl fakt, že kromě kresby musím také vybrat vhodnou fotografii místa, kde se bude odehrávat. Scéna, v níž na chodníku před sokolovnou umírá mladá paní doktorová Vašáková, je první, kde se Danny v knize setkává s přítomností smrti, jež v povstání hrozí. Umírá navíc mladá, krásná žena, k níž měl vřelý vztah, a na stránkách minulé kapitoly ještě vesele žertovala s Angličany. Smrt paní doktorové Vašákové tedy otevírá dramatickou a krvavou část knihy, ohlašuje, že na chvíli přestává legrace.

Ilustrace lehce vybočuje tím, že je zde kromě modré linie kresby použita i červená, zobrazující krvácející ránu. Nemám však dojem, že by to narušovalo jednotnost celého souboru. Viz obr. 20.

5.8 ILUSTRACE Č. 8 – „DANNY A IRENA“

Vzal jsem Irenu za ruku a podíval jsem se jí do obličeje. Byl jako smetana a měla v něm tmavé oči a pusu. Nic jiného z ní skoro ani nezbylo a byla v tom úplně celá.

„Ireno, miláčku,“ řekl jsem.

„Dobrou noc, Danny,“ řekla tiše.

„Ireno - “[35]

Jedná se o druhou z ilustrací, kterou čekala výraznější transformace. Velmi brzo mi bylo jasné, že chci zobrazit Dannyho s Irenou, která k němu vzhlíží se strachem o nezvěstného Zdeňka i lítostí nad jeho nešťastnou láskou. Původně jsem zamýšlela zobrazit scénu ještě před návštěvou Zdeňkova bytu, kde následně dojde ke krátkému sblížení obou postav. Díky rozhodnutí o třech tmavých ilustracích, ale i problematickému hledání vhodného místa k zasazení této scény, jsem nakonec názor přehodnotila. Kresba tedy vystihuje moment těsně před tím, než Danny od

[34] ŠKVORECKÝ, Josef. Středa 9/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 264.
[35] ŠKVORECKÝ, Josef. Čtvrtek 10/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 325.

Ireny dostane vysněný polibek. Podobně jako u ilustrace „U pošty" jde o okamžik těsně předcházející tomu zcela stěžejnímu. Navozuje čtenáři atmosféru situace a nechá pracovat jeho představivost. Viz obr. 21.

5.9 ILUSTRACE Č. 9 – „SLAVNOST NA NÁMĚSTÍ"

Vstal jsem, pozdvihl jsem slavnostně saxofon a rozvzlykal jsem se na počest vítězství a konce války, na počest tohohle města a všech jeho krásných dívek a na počest veliké, bezedné, věčné, pitomé, krásné lásky. A vzlykal jsem nad tím vším… a z oranžových a šafránových červánků na západě se ke mně skláněl nějaký nový a nově marný život, ale byl hezký a já jsem pozvedl třpytící se saxofon k němu a zpíval jsem a mluvil jsem z jeho pozlaceného korpusu, že ho přijímám a že přijímám všechno, cokoliv přijde, protože nemohu nic dělat…[36]

Vrcholným bodem osmé kapitoly je bezpochyby její úplný závěr, v němž Danny slavnostně pozvedá saxofon a rekapituluje svůj „válečný život", který nyní končí. Scéna je oslavou jazzu a mládí, hlavním motivem ilustrace se tedy logicky stává Danny se saxofonem v příznačném záklonu. Právě z tohoto důvodu jsem se také rozhodla nezobrazovat v první kapitole zkoušku bandu, prostor měla hudba, Dannyho láska, k níž prostupuje celým románem, dostat místo až zde. Na pozadí pak můžeme vidět siluetu Benna s trumpetou, která plynule přechází do bílé plochy, jež jako by zobrazovala linoucí se melodii. Zajímavě se tu prolnula minulá a současná realita prostřednictvím vlajek na radnici. Viz obr. 22.

5.10 ILUSTRACE Č. 10 – „TA HOLKA, KTEROU POTKÁ V PRAZE"

… a odněkud z té záplavy zlata a slunce se ke mně zase naklonila ta holka, co ji teprve potkám, a pohladila mě po tváři. Dole tancovali pásci, které jsem měl rád a které jsem měl za pár dní opustit a měl jsem jít jinam, zase někam, a já jim hrál a myslel jsem na všechny ty obvyklé věci, na které jsem vždycky myslel, na holky a na jazz a na tu neznámou holku, kterou potkám v Praze.[37]

Jak jsem již zmínila, závěrečná ilustrace patří do potencionální dvojice s ilustrací úvodní. I zde vidíme siluetu dominanty města – tentokrát však Prahy – Pražský hrad. Ženská postava pochopitelně ztělesňuje „tu neznámou holku, kterou Danny potká v Praze". Pokud královna wirtemberská byla první ženskou postavou, vkrádající se

[36] ŠKVORECKÝ, Josef. Pátek 11/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 347.
[37] ŠKVORECKÝ, Josef. Pátek 11. V. 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 347-348.

do Dannyho snění, neznámá holka z Prahy jakožto Dannyho představa, knihu zakončuje. Ztělesňuje něco nového, co má přijít, novou etapu Dannyho života. Od královny wirtemberské v dlouhých šatech a vyčesaných vlasech se odlišuje krátkou sukní, volnějším účesem a (tehdy) módním kloboučkem, čímž opět představuje směřování k budoucnosti.

Stejně jako u první ilustrace jsem zde použila totožný detail látky, rámující kresbu v její horní polovině. Viz obr. 23.

6 PŘEBAL

Na přebalu můžeme vidět motiv saxofonu a samopalu, dvou předmětů, které mají pro Dannyho v knize stěžejní symbolický význam. Oba mu de facto zprostředkovávají kýžený pocit pozornosti hodného mladého muže (saxofon je vlastně ztělesněním jeho milované jazzové muziky, mluví o něm také jako o „úplné vábničce na holky“, samopal je pak jakási trofej revoluce, se kterou touží být zvěčněn, aby se fotkou mohl chlubit Ireně). Výraznou červenou barvu písma, která kontrastuje s jemnějšími modrými tóny převažujícími v ilustracích i na přebalu, jsem zvolila jako odkaz právě na onu „revoluci“, její krvavé důsledky, Kostelcem vlající (nejen) sovětské prapory, ale i energické mládí. Akcent červené se navíc v malých detailech objevuje i napříč ilustracemi – na vzorku Dannyho saka, Ireniny blůzky či jako krvavá stopa na šatech paní doktorové Vašákové.

Pro přebal jsem stejně jako pro sazbu použila písmo Chaparral Pro, aby byla zachována jednota. Na slabiky rozsekaný, nakloněný název Zbabělci interaguje díky oblouku v písmeně C i linií náklonu s motivy saxofonu a samopalu.

Pro přední stranu přebalu jsem použila fotografii náchodského náměstí s charakteristickým štítem hotelu Beránek. Pro zadní stranu jsem zvolila detail jedné z náchodských fasád, nesoucí zbytky štukové výzdoby s nápisem „Věřme jen sobě, své práci a píli.“ Jde o úryvek z Jitřních písní Svatopluka Čecha a na fasádu byl patrně zvěčněn v 19. století. Jevil se mi jako vhodná ilustrace měšťáckého vlastenectví, typického i pro dospělé obyvatele města ve Zbabělcích. Tedy přesně toho, co Dannymu přijde směšné. Viz obr. 24.

7 MAKETA KNIHY

Maketa knihy byla zhotovena na papíry Rives Laid Natural white v gramáži 90g/m2 (knižní blok) a Munken Lynx v gramáži 120g/m2 (předsádka a přebal knihy). Zvolila jsem lehce krémový odstín bílé, z důvodu lepší čitelnosti textu. Tisk proběhl v digitální tiskárně Dragon Print Plzeň. Samotná vazba pochází z dílny Knihařství Musilová.

7.1 FORMÁT A VAZBA

Již na počátku tvorby jsem se rozhodla pro menší, podlouhlý formát knihy, obdobný, jako mi byl znám ze 3. vydání Zbabělců z roku 1966. Kniha seděla dobře do ruky, byla skladná a dle mého názoru souzněla s duchem příběhu, který se vysmívá měšťácké přetvářce a pozlátku. Tvořit tedy „vznešenou" knihu velkého formátu a „exkluzivně" působícího zpracování, byť by se to v případě již klasického díla české literatury nabízelo, mi přišlo kontraproduktivní. Oproti zmiňovanému 3. vydání Zbabělců jsem formát přeci jen o něco rozšířila, výsledkem je tedy obdélník 12x18cm. Z důvodu volby sazebního obrazce s širšími okraji stran však knižní blok logicky nabyl na objemnosti, proto ve výsledku působí výrazně mohutněji, než jeho předchůdce z roku 1966.

Zvolila jsem základní šitou vazbu typu V8 s pevnými deskami potaženými plátnem. Tento typ potahu se v dnešní knižní produkci objevuje již velmi zřídka, o to více však pasuje k dobovému zasazení knihy. Předsádka je vzhledem k rozsahu knihy (500 stran), tvořena čtyřlistem, čímž je zajištěna její větší pevnost. Desky jsou doplněny papírovou obálkou.

ZÁVĚR

Předpokladem bakalářské práce bylo vypracování souboru ilustrací, přebalu a makety knihy Zbabělci. Během příprav na tvorbu samotných kreseb jsem se snažila blíže poznat nejen okolnosti spojené se vznikem samotné knihy, ale i prostředí, kde se odehrává její děj a jež formovalo jejího autora. Je potěšující, že město Náchod svým rodákem a jeho „swingovým odkazem" žije, že se zde našlo dosti příštích nositelů toho, co tu on a jeho druhové udělali. „***Toho páskovství a jazzu, toho našeho způsobu života."***[38]

Ducha a styl „zlaté jazzové mládeže", tedy tzv. pásků či potápek, jsem se do ilustrací snažila vetknout prostřednictvím stylu kresby, jež vychází z obalů notových sešitků dané éry, v kombinaci s fotografiemi současného Náchoda, které podporují nostalgický ráz knihy.

V teoretické části práce jsem se věnovala pojmu ilustrace v obecné míře, jejímu vývoji, především v kontextu technických možností jednotlivých historických období. Ve značné míře jsem se pak zaměřila na knihu Zbabělci, včetně jejích dosavadních výtvarných zpracování, a život Josefa Škvoreckého. Praktickou část uvozuje představení ilustrátorů, jejichž dílo mě formovalo. Dále jsem pokračovala výčtem inspiračních zdrojů, které měly vliv na samotné výtvarné uchopení knihy, popisem techniky i jednotlivých ilustrací, přebalu a výroby makety knihy.

Za pozitivní aspekt práce rozhodně považuji získání nových zkušeností v oboru knižního designu, od prvotního plánování celkového výtvarného konceptu knihy po závěrečnou předtiskovou přípravu, stejně tak vlastní posun v oblasti kresby a kresebné stylizace.

V úvodu jsem se zmiňovala o „mravokárcích" padesátých let, kteří se pokusili Zbabělce odsoudit do literárního propadliště. Hned dva z nich, Jan Nový a Karel Nový, byli shodou okolností nositeli stejného příjmení jako já. Tento fakt mi vždy přišel úsměvně absurdní, a když jsem se pustila do práce na ilustracích ke knize, podvědomě jsem to brala jako jakési „odčinění". A věřím, že se mi nejen toho, ale především naplnění cílů vytyčených v zadání mé bakalářské práce, podařilo v uspokojivém rozsahu dosáhnout.

[38] ŠKVORECKÝ, Josef. Pátek 11/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 346.

RESUMÉ

The aim of the bachelor thesis was to create the set of 10 illustrations and the cover of the book The Cowards by Josef Škvorecký, including the dummy. Therefore, the complete graphic and typographic processing of the whole book was a prerequisite.

The theoretical part is devoted to the brief definition and development of illustration and book design. Furthermore, it presents the book The Cowards, its historical and genre classification, the storyline, the life of its author. An integral part of the thesis is the analysis of the existing artistic concepts of the book.

In the practical part we can find the presentation of illustrators who have influenced my perception of this art discipline, inspiration sources and the description of the formation of the final art concept of the book. This concept is based on aspects that reflect the atmosphere and style of the time in which the book takes place. Moreover, it describes the illustrations, the cover and the production of the book.

In my opinion, I managed to fulfil the aim of my bachelor thesis.

SEZNAM LITERATURY

BHASKARANOVÁ, Lakshmi. *Design publikací.* 1. vydání. Praha: Slovart, 2007. ISBN 987-80-7209-993-1.

BLAŽÍČEK, Oldřich J., KROPÁČEK, Jiří. *Slovník pojmů z dějin estetiky*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0246-6.

HELLER, Steven., WIEDEMANN, Julius. (ed.). *100 illustrators*. 1. vydání. Köln: Taschen, 2013. ISBN 978-80-7391-808-8.

JIRKŮ, Boris. *Ilustrace.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-047-0.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002. 80-7235-023-4.

KOURA, Petr. *Swingaři a potápky v protektorátní noci: česká swingová mládež a její hořkej svět*. 1. vydání. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2634-7.

PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 3. vydání. Brno: Host, 2017. ISBN 987-80-7577-040-0.

PRIBÁŇ, Michal. (ed.). Zbabělci… a co bylo potom: Hlasy a ohlasy nad románem Josefa Škvoreckého. 1. vydání. 1992. ISBN 80-85274-13-2.

REISSNER, Martin. *Ilustrace: Pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy.* 1. vydání. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.

SOURIAU, Étienne. *Encyklopedie estetiky.* 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1994. ISBN 80-85605-8-X.

ŠKVORECKÝ, Josef. *Zbabělci*: *rukopis.* 1. vydání. Ilustrace Bohumír Španiel. Praha: Books and Cards S. G. J. Š., 2009. ISBN 978-80-904186-3-9.

ŠKVORECKÝ, Josef. *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968.

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

GOLDMANOVÁ, Anna. Bible chudých. *Arts Lexikon* [online]. Copyright © 2013 [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z http://www.artslexikon.cz/index.php?title=Bible_chud%C3%BDch

MYSTIKUS. Jazzy a drzounek hovořící zcela z duše: Josef Škvorecký. *TOTální E Magazín* [online]. Copyright © 2013 [cit. 10. 4. 2019].
Dostupné z http://www.totem.cz/enda.php?a=316823

Noty, písničky. Antikvariát Valentinská. [online]. Copyright © 2016 [10. 4. 2019].
Dostupné z http://www.valentinska.cz/56-kategorie-hudba/113-kategorie-noty-pisnicky

Životopis – Josef Škvorecký. *Josef Škvorecký – česko-kanadský spisovatel – prozaik, esejista, překladatel a exilový nakladatel* [online]. Copyright © 2019 [cit. 06. 02. 2019].
Dostupné z https://www.skvorecky.cz/?p=1317

PŘÍLOHY

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – DOSAVADNÍ UCHOPENÍ KNIHY, INSPIRACE

Obr. 1: Ilustrace – Jiří Šlitr

Obr. 2: Ilustrace – Bohumír Španiel

Obr. 3: Tanec v Port Arthuru – Bohumír Španiel

Obr. 4: Hungarian party – David Bueno

Obr. 5-8: Obaly notových sešitků

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – SKICOVNÍ MATERIÁL

Obr. 9-11: Skici inklinující k realistickému zobrazení postav

Obr. 12-13: Posun ke stylizaci

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – FINÁLNÍ PROVEDENÍ

Obr. 14: Ilustrace č. 1

Obr. 15: Ilustrace č. 2

Obr. 16: Ilustrace č. 3

Obr. 17: Ilustrace č. 4

Obr. 18: Ilustrace č. 5

Obr. 19: Ilustrace č. 6

Obr. 20: Ilustrace č. 7

Obr. 21: Ilustrace č. 8

Obr. 22: Ilustrace č. 9

Obr. 23: Ilustrace č. 10

Obr. 24: Přebal

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – DOSAVADNÍ UCHOPENÍ KNIHY, INSPIRACE

Obr. 1: Ilustrace - Jiří Šlitr[39]

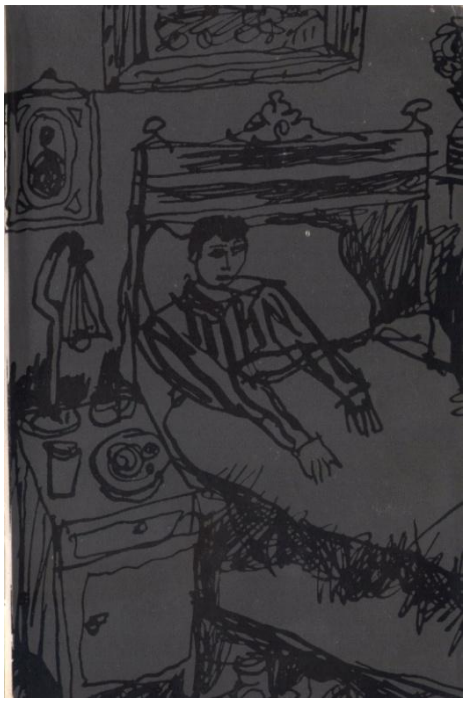

Obr. 2: Ilustrace - Bohumír Španiel[40]

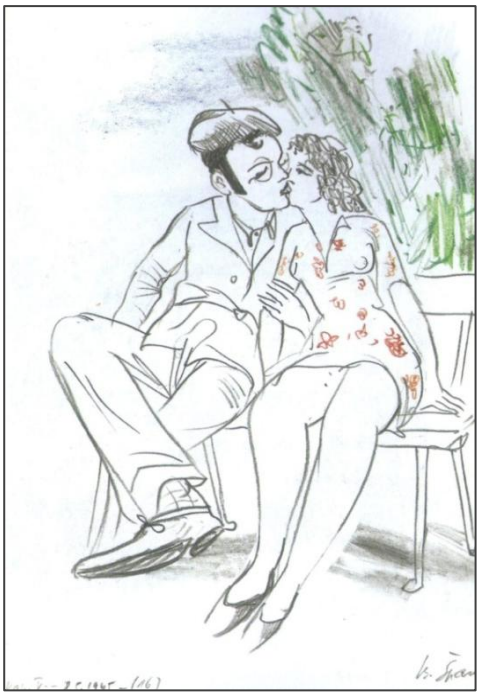

Obr. 3: Tanec v Port Arthuru - Bohumír Španiel (reprodukce na obálce knihy)[41]

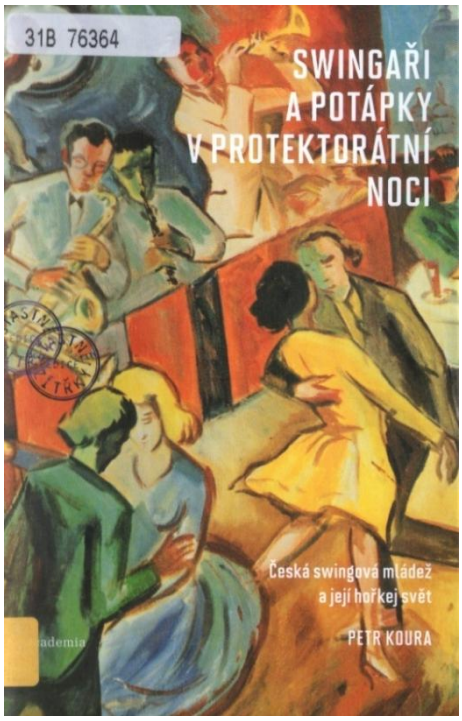

[39] Zdroj: ŠKVORECKÝ, Josef. Neděle /6/ V/ 1945. In: *Zbabělci*. 4. vydání. Ilustrace Jiří Šlitr. Praha: Naše vojsko, 1968. s. 167

[40] Zdroj: ŠKVORECKÝ, Josef. *Zbabělci: rukopis*. 1. vydání. Ilustrace Bohumír Španiel. Praha: Books and Cards S. G. J. Š., 2009. s. 429. ISBN 978-80-904186-3-9.

[41] Zdroj: KOURA, Petr. *Swingaři a potápky v protektorátní noci: česká swingová mládež a její hořkej svět.* 1. vydání. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2634-7.

Obr. 4: Hungarian Party – David Bueno[42]

[42] Zdroj: HELLER, Steven., WIEDEMANN, Julius. (ed.). *100 illustrators*. 1. vydání. Köln: Taschen, 2013. s. 119. ISBN 978-80-7391-808-8.

Obr. 5-8: Obaly notových sešitků[43]

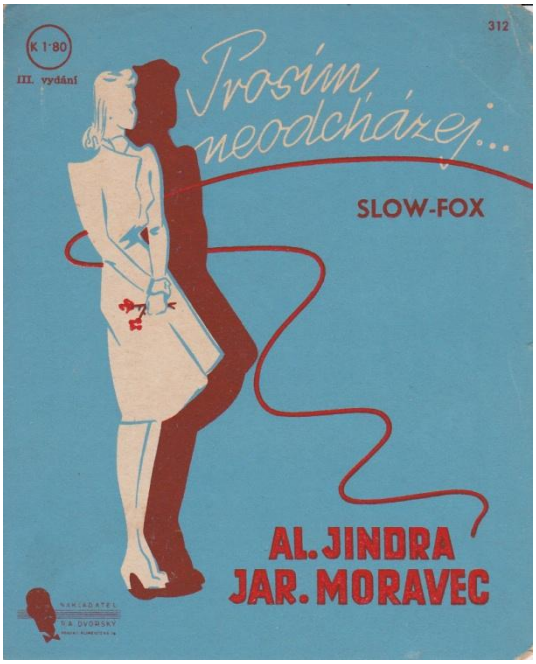

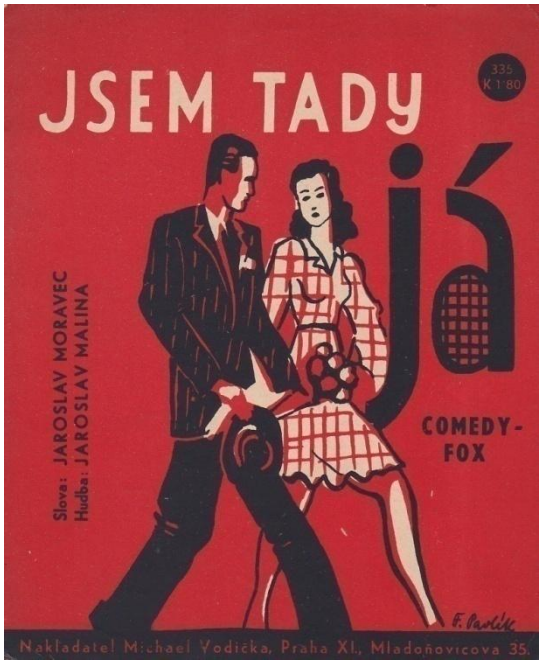

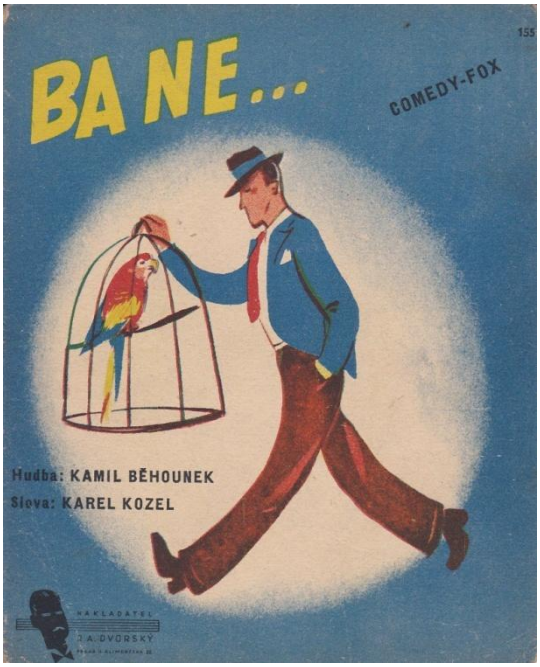

[43] Zdroj: Noty, písničky. *Antikvariát Valentinská.* [online]. Copyright © 2016. [10. 4. 2019]. Dostupné z http://www.valentinska.cz/56-kategorie-hudba/113-kategorie-noty-pisnicky

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – SKICOVNÍ MATERIÁL

Obr. 9-11: Skici inklinující k realistickému zobrazení postav

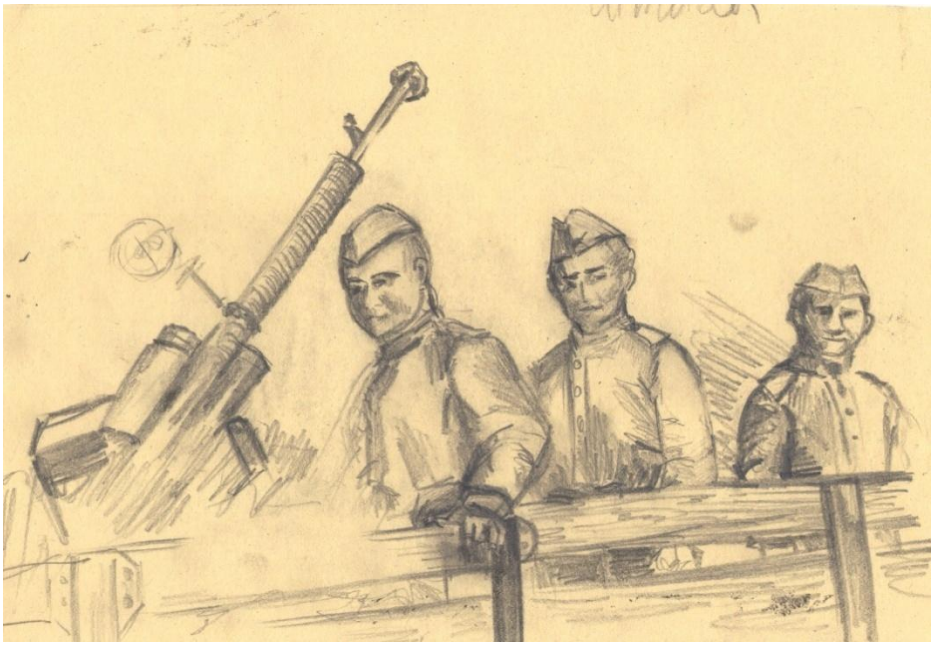

Obr. 12-13: Posun ke stylizaci

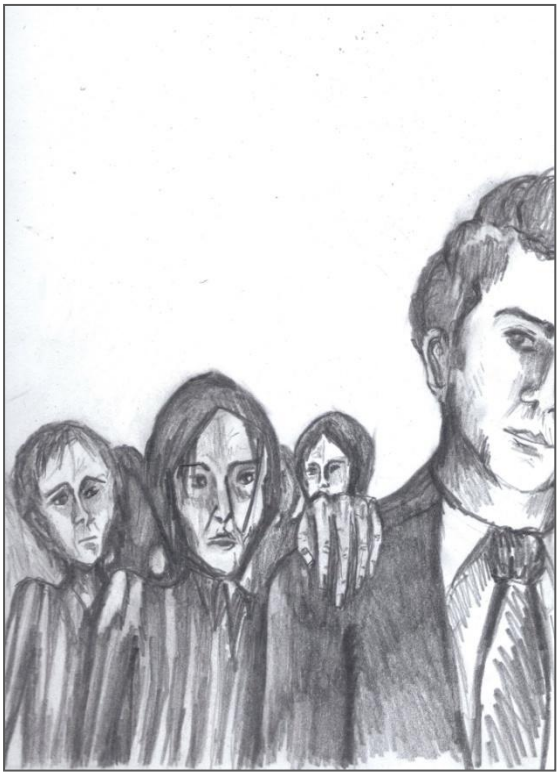

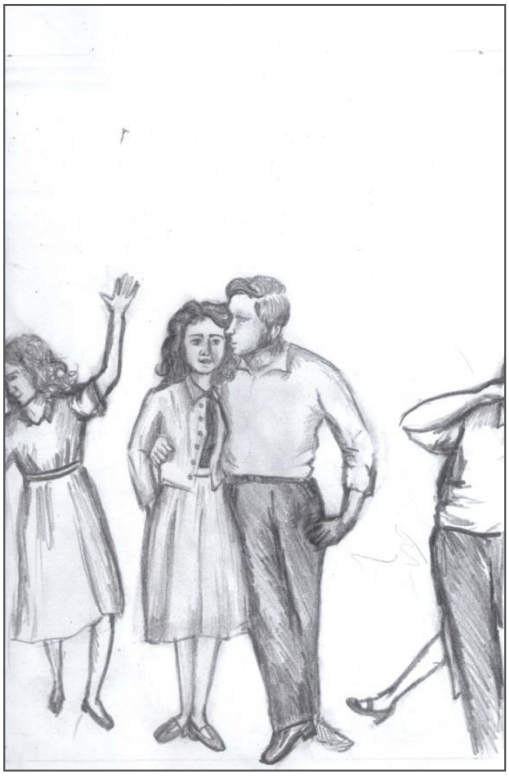

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – FINÁLNÍ PROVEDENÍ

Obr. 14: Ilustrace č. 1 – Královna wirtemberská

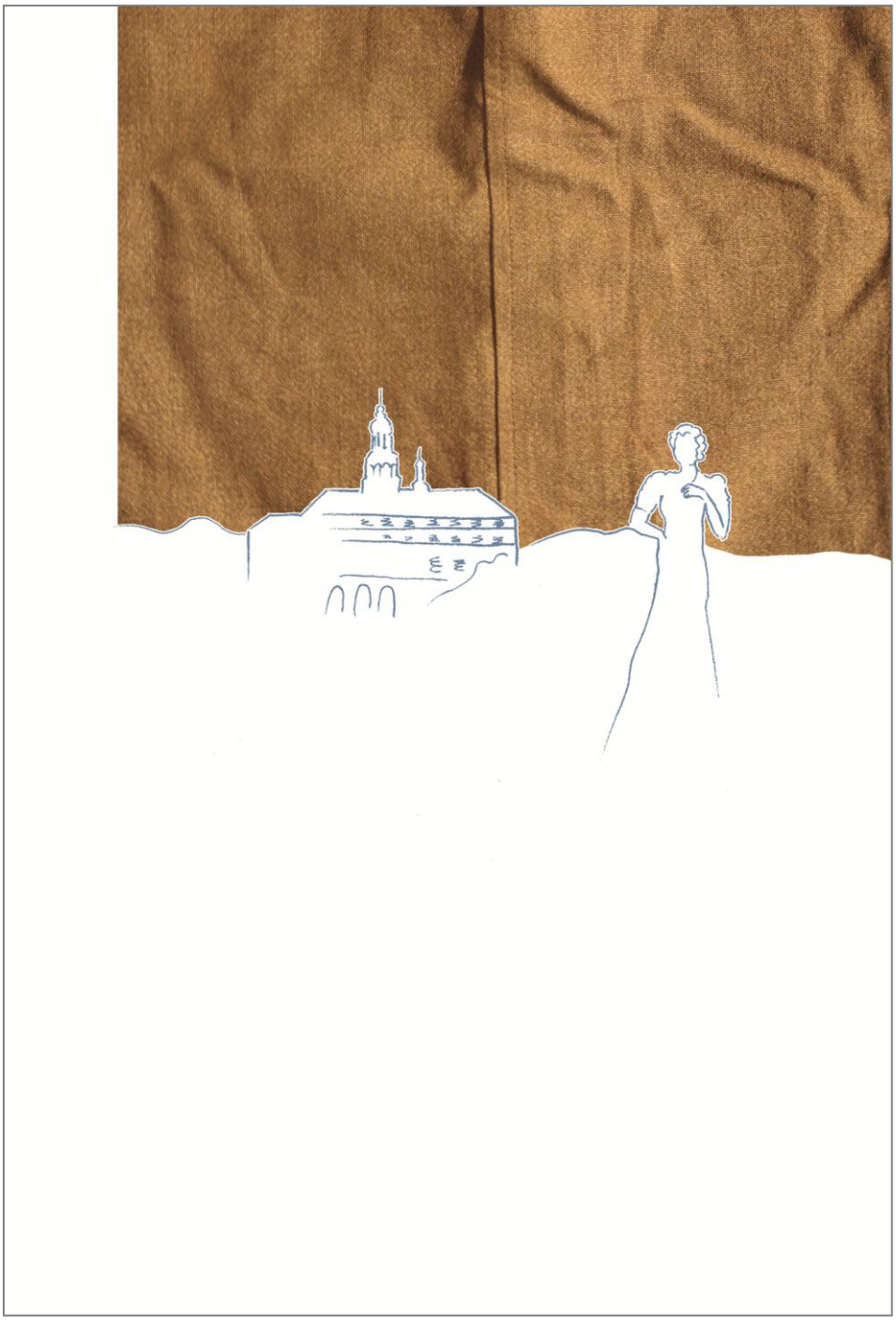

Obr. 15: Ilustrace č. 2 – Benno a Helena

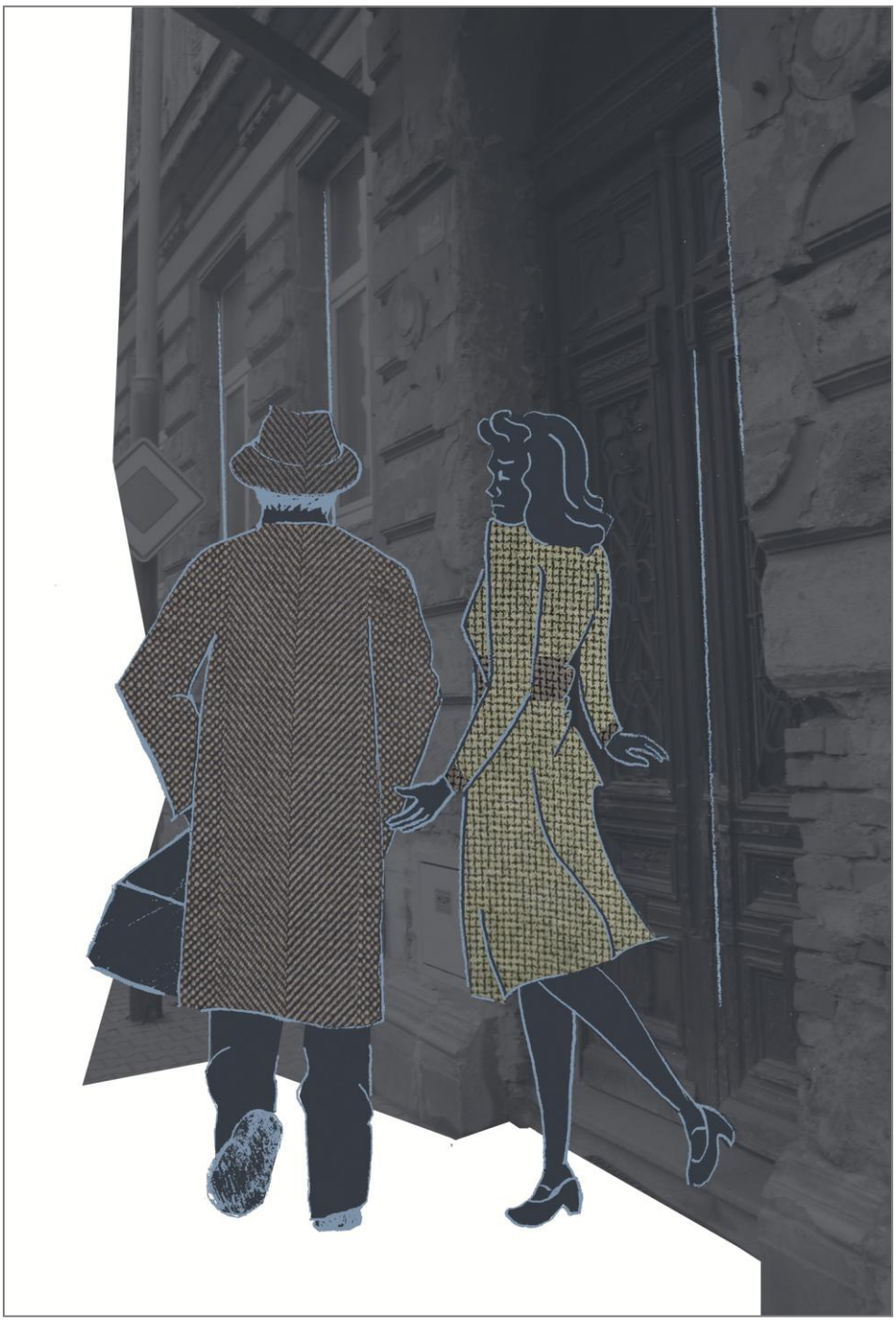

Obr. 16: Ilustrace č. 3 – U pošty

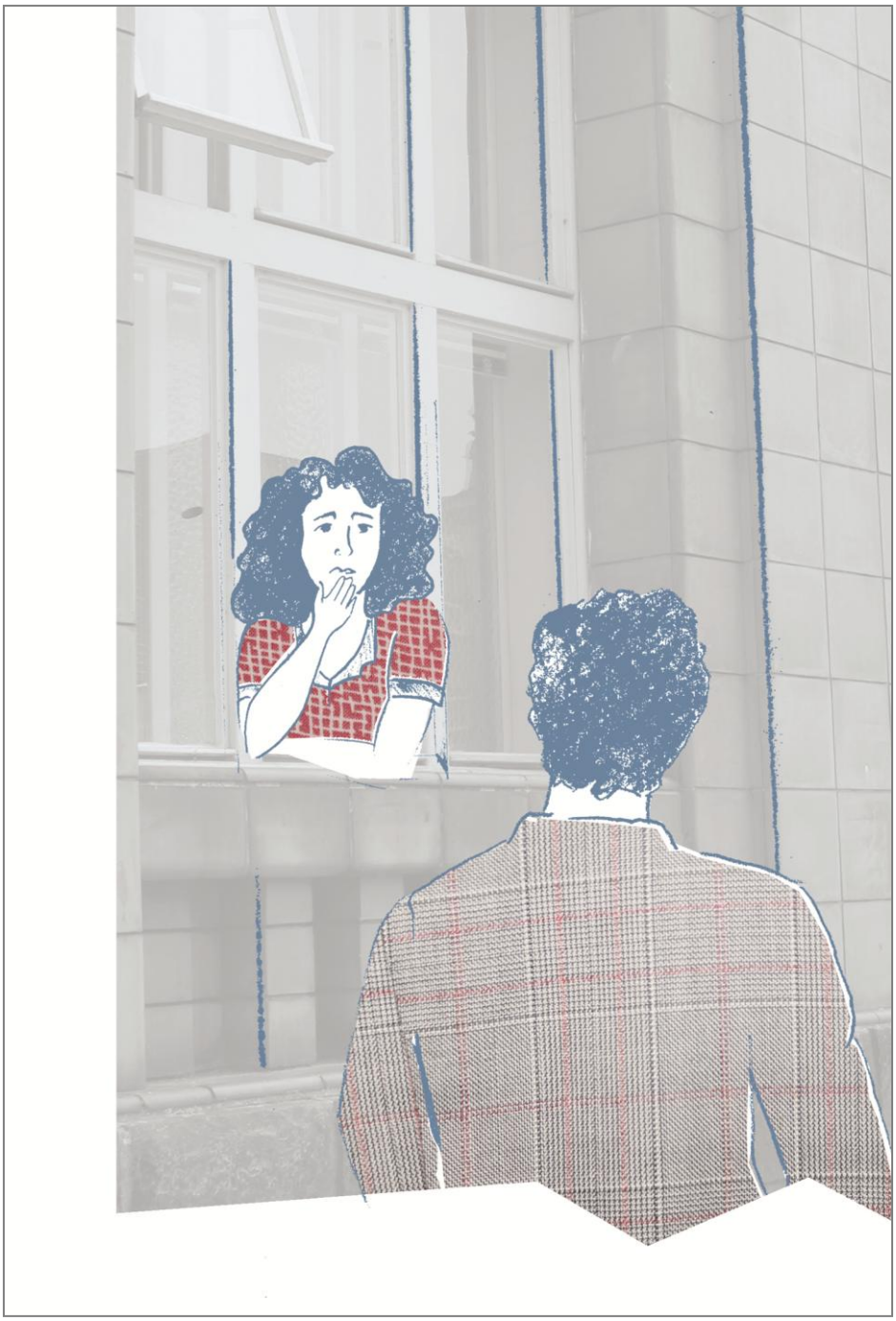

Obr. 17: Ilustrace č. 4 – Na dvoře pivováru

Obr. 18: Ilustrace č. 5 – Hlášení z rádia

Obr. 19: Ilustrace č. 6 – Danny a židovky

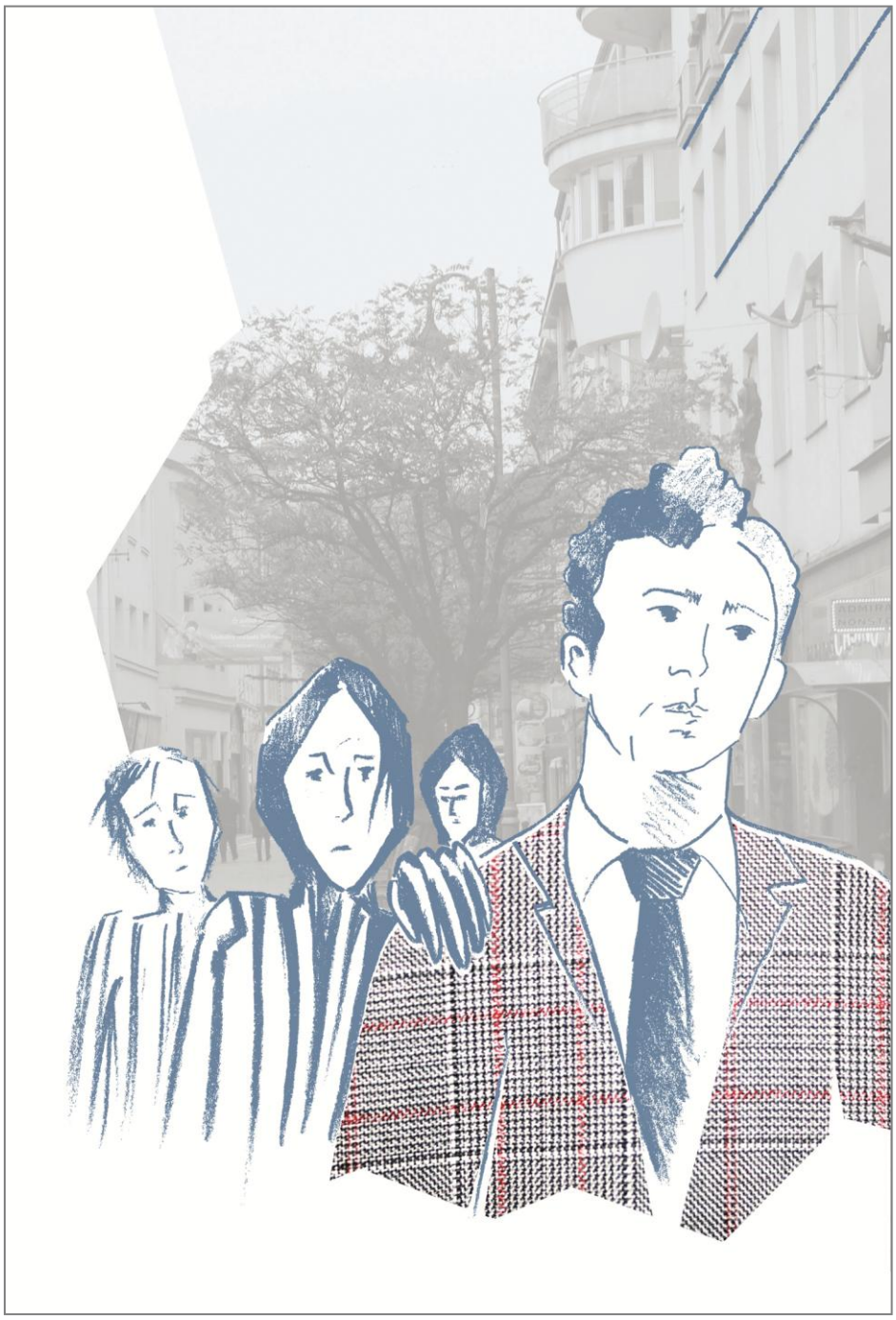

Obr. 20: Ilustrace č. 7 – Paní doktorová Vašáková

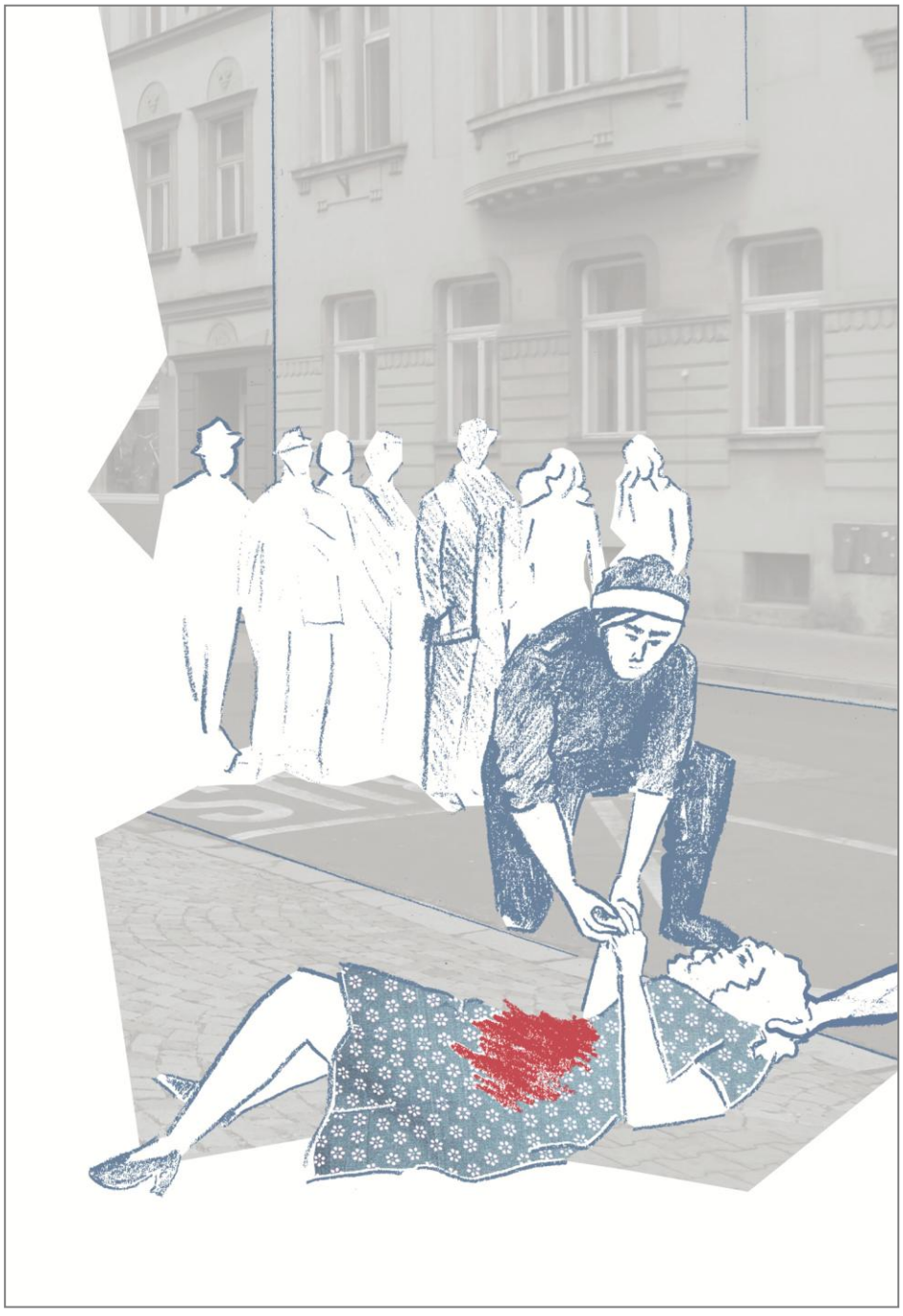

Obr. 21: Ilustrace č. 8 – Danny a Irena

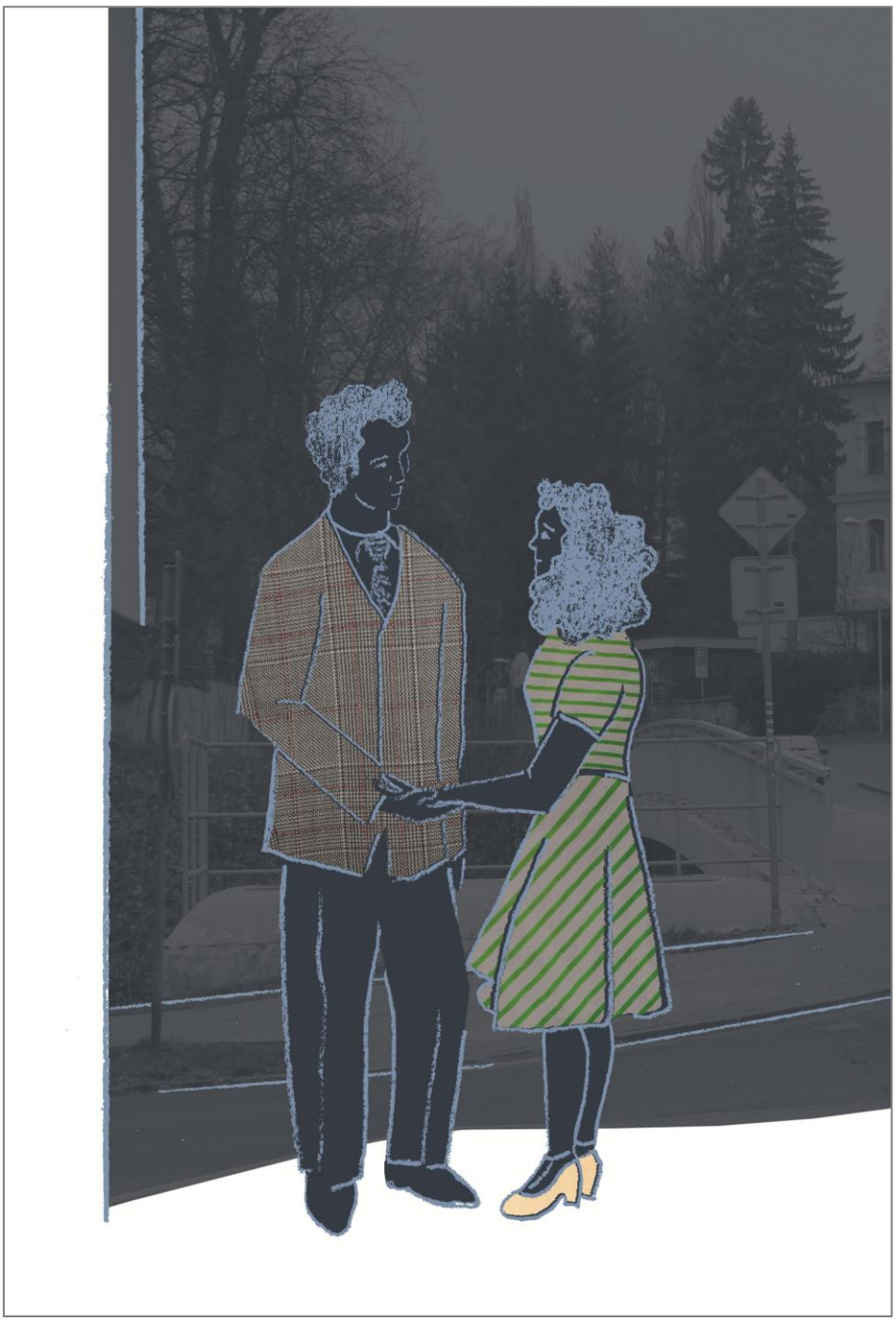

Obr. 22: Ilustrace č. 9 – Slavnost na náměstí

Obr. 23: Ilustrace č. 10 – Ta holka, kterou potká v Praze

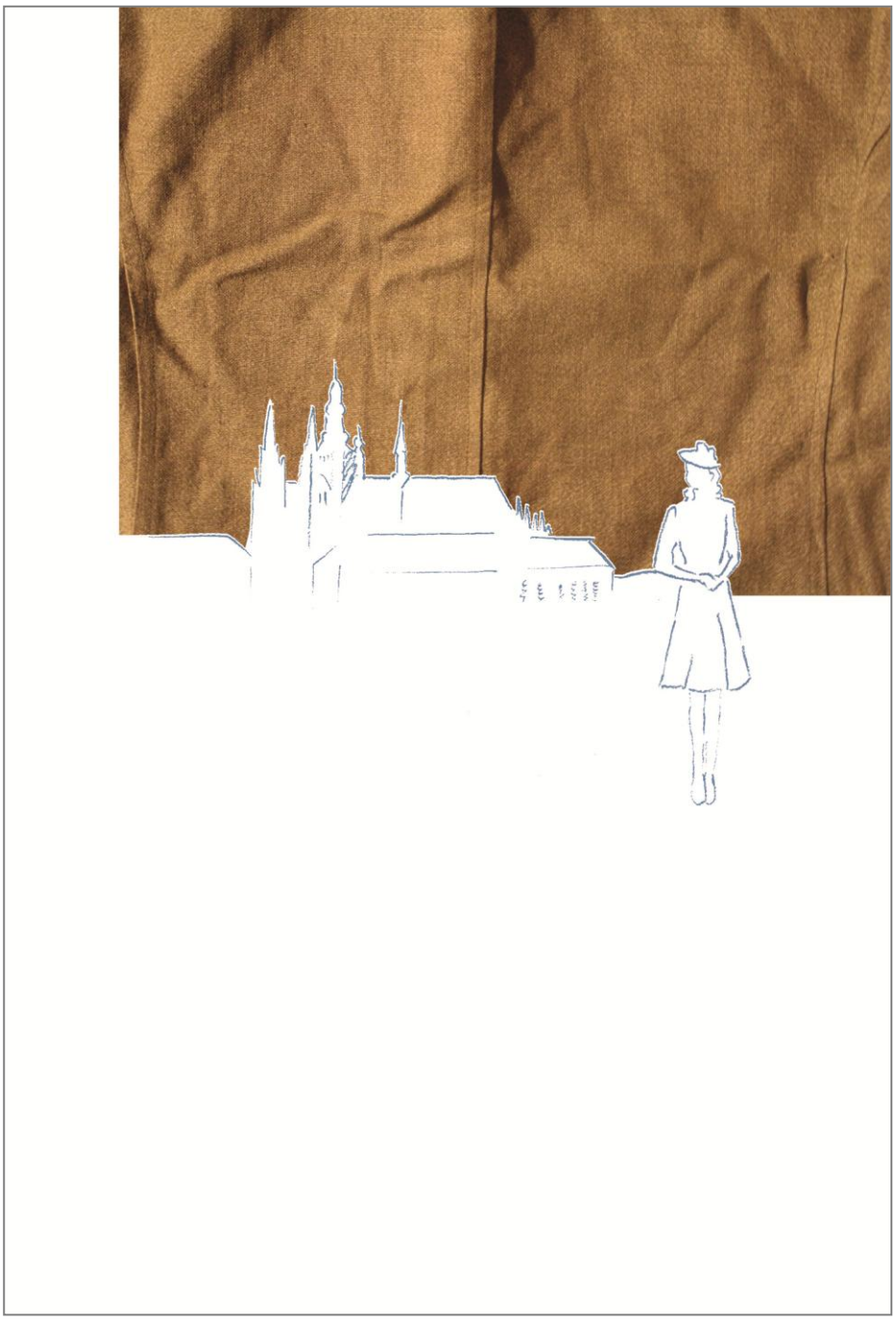

Obr. 24: Přebal